

اگر بیرا رواد ارى نین بى توجھلۇك و اوز دۇندر مکىنەن فورخا ،
مانعى يو خدور كە بىر طرحى ئوز آرالارىندا صلح و سازش ائدەلر ،
صلح و سازش (دعوا و آيرىلماقدان) ياخشىدىر ولۇ مخلوق بخل و
حرص ائدىرلەر و اگر ياخشىلىق ائدب و پەھىزگار اولا سىز (سېزىن
اوچون ياخشىدىر) واللە سىزىن اعمالىزدان كاملا "آگاھدىر . (۱۲۸)
سېز هەرقىرى چالىشاسىز ھېچوقۇت قادر دئىل سېز آرۋاد لارىزىن آرا سىندا
عدالتىلە رفتار ائدەسىز ھەرقىرى كە طالب عدالت اولا سىز ، پىش ھېچ
وقت تمايلىزى كاملا "بىر طرفە متوجه ائتمەيىن كە او بىرى بلا تكلىف
قاڭا و اگر صلح و سازش ائدب و اللەدان قورخاسىز ، البته اللە
باغىشلىان و رحم ائدەندىر . (۱۲۹) اگر (صلح اولميان صورتىدە
طلاقىلە) آيرىللاار ، اللە اوتلارى بىر بىرىنىدەن ئوز رحمتىلە
بىتىاز ائدر و اللە وسعت باغىشلىان و حكمتىلە . (۱۳۰) ھەرنەكە
گۈيىلدە وار و ھەرنە كە يئرددە وار ھامىسى اللەھىن كىدىر و سېزدىن
قاباق او كسلە كەكتاب و ئىرىلمىشدى ، سفارش ائتدىك و سېزەدە سفارش
ائدىرىك كە اللەدان قورخون اگر كفر ائدەسىز (اللەھا ضرر يئتىرە
بىلە سىز) و ھەرنە كە گۈيىلدە وار و ھەرنە كە يئرددە وار ھامىسى
اللەھىن كىدىر و اللەمغنى و احتياجسىز ولايەت ھەرنوع حمد و شنادىر .
(۱۳۱) و ھەرنە كە گۈيىلدە وار و ھەرنە كە يئرددە وار ھامىسى اللەھىن
كىدىر و اللە مخلوقۇن حمايتى اوچون تكجه كافىدىر . (۱۳۲)
اي انسانلار اگر اللە ايستادىسىز ھامىزى آرادان آپارى و آپرى
جماعت وجودە گىتىرى و بوايشلە اللەھىن قدرتى واردى . (۱۳۳)
ھەركىم دنيانىن ثوابىن و نعمتىن ايستىر (اللەدان ايستەمىن) كە
دنيا و آخرت ثوابى اللەمانىندادىر و اللە (خلقىن دعا و تقاضاسىن)
ائشىدىن و (وضعىتلىرىن) گۈرەندىر . (۱۳۴)

اى وىكىرى لە يىلىڭ تىرىپسىز ، خالى و عداللىن مەھافىتى اولون و اللها خاطر شهادت وئرين حتى اگر ئوزۇزون يا آتاۋانا و ياخىن فامىل لرىزىن علیمەنە اولسا ، دولتلى اولا يافقىر (تفاوتسى يوخدور) اللە شايىتمەدىر كە اونلاردان حمايت ائده بونا گۈرە (قضاوته و شهادتى) ھوى و ھوسدن تبعىت ائتمەن تا عدالتى ساخلىاسىز و اگر دىلىزى شەhadت ماباطلسارى دەندەرسىز (وحقيقى ترسە منطقىلە نادرست نشان وئەرسىز) ويا حق و حقيقى بىان ائتمەن چىكىنەرسىز (سکوت اختيار ائدىرسىز ، شىدىدا" كىفر گۈرەجىرسىز) البتە اللە سىزىن تعام اعمالىزدىن كاملا" آگاھدىر . (۱۲۵) اى او كىلىرى كە ايغان گىرىپسىز ، اللها و اونون بېغمىرىنىد و او كتابى كە بېغمىرىنى نازل ائدىب و او كتابى كە بوندان قاباق گۈندىرىپ ، ايغان گىرىرىن و هر كىن اللها و اونون ملک لرىندا و اونون گۈئى كتابلارينا و اللەھىن گۈندەريلمىشلىرىنىد و آخرت گونونە ، كافر اولا ، مسلما" چوخ اوذاق و درىن ضلالتى دوشوبىدى . (۱۲۶) او كىلىرى كە اول بار ايغان گىرىپ ، سونرا كافر اولدولار وايکىنجى دفعمايمان گىرىپ سونرادان كفرە طرف قىيىدىلر و سونرا ئۆز كفرلىرىنى آرتىرىدىلار ، ھېچوقت اللە اونلارى باغيشلامىيا جاق و اونلارى دوغىرى يولاهدىات ائتمەجك . (۱۲۷) (يا بېغمىر) منافق لرمىشارت وئرگىنن (تحقىرىلە) كە درد آرتىران عذاب اونلارىن انتظارىندادىر . (۱۲۸) او كىلىرى كە كفارى موئىتلرىن يئرىنى ئۆزلىرىندە وست ومدد چى انتخاب ائدىرلر ، آيا اونلارىن عزّت و احترامىن گۈزلورلۇ؟ بىر صورتىدە كە بوتون عزّت و احترام اللەھىن يانىندادىر . (۱۲۹) اللە قرآندا سىزىن اوجون مقرر بويوروب : زمانىكە ائشىدەرسىز بىر عددە (آنلاماز) اللەھىن آياتىنا كفر ائدىرلر و اونلارى مسخرىيە قوپىپلا و (اوردا توقف ائتمەين) و اونلارىلە او تورماين (و اونلارىن سۈزلىرىنى قولاق وئرمەين و اوردان اوذاق اولون) تا آپرى مطلبە باشلاسىنلار چونكە بوصورتىدە سىزىدە اونلارىن مىڭىلى اولا رسىز . اللە تىعاليٰ منافقلىرى و كافرلىرى باهم جەنمە جمع ائدەجك . (۱۴۰) .

منافق لر اوکسلر دیلر که دائم انتظاردا و سیزه مراقب دیلر که اگر الله طرفیندن فتح و ظفر سیزه نصیب اولسا ، اوندا دئیملر : آيا بیزد هسیزدن دئیلدیک ؟ واگر کافرلره نصیب اولسا ، اونلارا دئیملر : آيا بیز سیزی موء من لرین اسرارینا و احوالینا آگاه ائتمددیک ؟ و سیزی موء منلرین صدماتیندان نجات وئرمددیک ؟ اللهم قیامت گونوندہ سیزین آرازدا حکم ائدە جىك والله کافرلر اوچون سلط يولى موء منلرین علیمەنە قرار وئرەم . (۱۴۱) منافق لر ایستېلر که اللهى آلداد سینلار ، ولى فقط ئوزلرین آلدادیرلار ، وقتىکە نمازدا شرکت ائدىلر ، بى مىللىک و اکراھىلە نمازا دورورلار و خلقين برابرىيىنده تظاهر ائدبى و اللهى چوخ آز ياد ائدىلر . (۱۴۲) اونلار ايکى گۈيول و ھەسىزلىك حالىندا ياشىپلار نە بو جماعتىلە (موء منلىكە) دىلر و نە او جماعتىلە (کافرلىكە) الله ھركى ضلالىتىدە ترك ائدە ، اونون اوچون ھدایت يولى تاپابىلمۇسىن . (۱۴۳) اى اوکسلرى کە ايمان گىتىرىسىز ، ھىچوقۇت موء منلرین عوضىيە ، کافرلىرى ئوزۇزما اوچون دوست و تکىه گاھ اختيار ائتمەيىن ، آيا ایستېرسىز کە (بوعەملىكە) اللهىن حضورىنده ئوز علیمەنە آشكار دليل و علت قرار وئرەسىز ؟ . (۱۴۴) منافق لر قطعا " جەھنم اوتونون لاب دىبىنىدە قاراتا پاجاقلار و ھېچ كەك و مددچى اونلار اوچون تاپابىلمۇسىن . (۱۴۵) اوکسلردىن سواى کە توبه ائدبى و (ئوز عمل لرین) اصلاح ائدەلر و اللهىن كتابىندا متۆسل اولاalar و ئوز دين و ايمانانلارين اللهىنا پاك و خالص ائدەلر اوصورتىدە اونلار موء منلىكە اولا جاقلار و الله موء منلرە بىيۈگ آجر و ثواب وئرەجىك . (۱۴۶) سیزین مجازاتىزىلە اللهىن ھىچ ايشى يوخدوراگر سىز شىك ائدبى و ايمان گىتىرىسىز . الله قدر بىلەن و عالىمدىر . (۱۴۷) .

الله هىچوقت او دانىشىقى دوست تو تماز كەخلىقىن پېسىلىگىن آشكارا سالا، او كىدىن سواى كە او نا ظلم اولوب و الله (مظلومون دعايسىن) ائشىدەن و بىلەندىر. (١٤٨) اگر ياخشىلىقى آشكار ائدب يا گىزلىدەسىز يا پېسىلىكلىرى با غىشلىسايىز (ياخشىدىر) البتە الله همىشە با غىشلىان وقدرتلىدىر. (١٤٩) او كىسلر كە اللەھى و او نون پېغىمىرىنى تكذىب ائدىرلر و اىستىرلر كە اللەھى و او نون پېغىمىرىنى آراسىندا، آيرىلىق قائل اولالار و دىئىرلر: بىز اونلارين بعضى سىنه ايمانىمىز وار و بعضى سىن تكذىب ائدىرىك و اىستىرلر كە بۇ آرادا ئۆزۈلر ئۆچۈن آپرى بىر يۈل انتخاب ائدەلر. (١٥٠) همانلار را فعا "كافر دىلر و كافرلر اوجۇن خوارلىق و دىللىك عذابىن آمادە ائتمىشىك. (١٥١) ولى او كىسلر كە اللەھا و او نون پېغىمىرىنى ايمان گىرىپىلر، هېچ بىرى سىن آراسىندا تفاوت قائل دىللىر، اونلارين أجر و ثوابىن (تمام و كمال) وئرەجەپىك. البتە الله همىشە با غىشلىان و رحم ائدەندىر. (١٥٢) (يا پېغىمىر) اهل كتاب سىدن اىستىرلر، گۈيدىن اونلار اوجۇن بىر كتاب گىتىرەسەن، اونلار (ىن بابالارى) موسى پېغىمىردىن اوندان باشقاسىن اىستەدىلر و دىئىرلر: كە اللەھى آشكارا بىزە نشان وئر و بۇ ظلمە گۈره يانار ايلدىرم اونلارى چالدى. آيدىن آيات و دىللىر لرا اونلارا گلندىن سونرا "بىزىووى" ئۆزۈرىنى معبود قرار وئرىدىلر. بونو سلا بئلە بىز اونلارى با غىشلا دىق و موسى پېغىرىدە آشكار حجت لر عطا ائتدىك. (١٥٣) و طور (داغىن) اونلارين باشلارى اوستوندە او جالدىق و اونلاردا تعهد آلدىق كە (توبما و جۇن بيت المقدسىن) قاپوسىندان سجده حالىندا احترامىلە داخل اولۇن و اونلارا امرا ئىدىك كە شىبە كۈنلىرى (ايىشىن ئىل چكىن و) اللەھىن مقرراتى حدودىيىندىن تجاوز ائتھىمن و اونلاردا (بواحکامىن براابرىندە) محكم تعهد آلدىق. (١٥٤)

چون اونلار تور عهدلرىنى سىدىرىدىيلار واللىھين ئاپتىنا كاھر
اولدولار واللىھين پىغمېرىلىنى ناھق يئرە ئولدوردولر و دئدىيلر:
بىزىم اورەگىمىزىن پىرىدىسى وار (وسنون سۈزلىرىوی قانصىريق) اللە
اونلارىن كفرلىرىنە گۇرە اورەكلىرىنە مۇھەر (شقاوت) ووردى واونلاردان
بىر آز عددەدن سواى، ايمان گىنيرمۇلر، (155) و اونلارىن كفرلىرى
اوچون و بىيۈگ بېھتان و تەھەت كە مرىمە و وردىلار، (156) و دئدىيلر
كە اللەھين پىغمېرى مسيح عيسى ابن مرىمى ئولدوردوڭ، بىر حالدا
كە نە اونى ئولدوردولر و نە اونى صليبە چىدىيلر، لىك امر اونلارا
مشتبە اولدى و او كسلر كە مسيحىن (قتلى بارەسىندە) اختلاف
ائىدىيلر شىك و شېھەدە قرار تاپىپيلار و اونون حقيقىتىدىن خېرىلىرى
يۇخدۇر و تىكجە گمان و ظەن دن تېغىت ائدىيرلر و يقىنا "بىلىن كە
مسيح ابن مرىمى ئولدورمەدىيلر، (157) بلکە اللە اونى ئوز طرفينە
آپاردى و اللە قدرتلى و حكمتلىدیر، (158) اهل كتابدان ھېچكىن
يۇخدۇر مىگر ئولمەمېشدىن قاباق اونا ايمان گىنيرەجىك و قىامت گۈنوندە
(عيسى مسيح) اونلارا شاھد اولا جاق، (159) يېھودىيلر بۇ ئۆلمىلە
خاطركەمەتكاب اولدولار و اونا گۇرە كە كرارا "خلفى اللەھين يۈلوندان
مانع اولور دولار، بعضى پاك نعمتلىرى كە اونلار اوچون حلال ايدى،
حرام ائتدىك، (160) و هابئە رېبا و نزول آلماقلارى اوچون بىر
حالدا كە اوندان قدغن اولمۇش دولار و خلقىن حقىن ناھق يئرە
يئەتكەن اوتىرى و اونلارىن كافرلىرىنە درد آرتىران عذابى آمادە
ائىتمىشىك، (161) ولى اونلار كە علم و دانش دەراسىخ دىلىروايىمانلارى
وار، اوزادا كە سىن دىن قاباق نازل اولوب و اوزادا كە سىن دىن قاباق نازل اولوبدى
ايمان گىنيرىبلر و او كسلر كە نەماز قىلىپلار و زكەت و ئەرىپلر و اللەھا و
آخرت گۈنونە ايمانلارى وار، بىيۈگ أجر و ثواب اونلارا وئەجهىيىك.
• (162)

بىر ھەنجۇر لە سەنە وەئى تۈنۈرىدىك ، اپراھىم پېغىمپەواسىاعىل سونراكى پېغىمپەرەدە وەئى گۈئىندرىدىك ، اپراھىم پېغىمپەواسىاعىل و اسحاق و يعقوب و بىنى اسرائىلىن سونراكى پېغىمپەرەنە و عيسى پېغىمپەرە و ایوب و یونس و هارون و سليمان پېغىمپەرە وەئى گۈئىندرىدىك و داود پېغىمپەرە (كتاب) زېبورى عطا ائتىدىك . (۱۶۳) او پېغىمپەرە كە اونلارين شرح حالىن سەنە بىيان ائتمىشىك و او پېغىمپەرلىرى كەھنۇز اونلارين شرح حالىن سەنە بىيان ائتمەمىشىك (ھامىسىنا وەئى ائدىرىدىك) واللموسى ايلە آشكارا داتىشىدى . (۱۶۴) او پېغىمپەرلىرى كە بشارت وئۇن و اخطار ائدەنيدىلر تا بو پېغىمپەرەن سونرا خلق اوچۇن اللەھىن حضورىندا حجت و دليل قالماسىن و اللە قدرتلىي و حكمتلىيدىر . (۱۶۵) اللە ئۆزى شاهىدىر اوزادى كە سەنەنالىز ائدىب ئۆز علم ازلى لە نازل ائدىبىدى و ملک لىرده بو حقيقە شاهىدىلر هرقىدر كە اللەھىن شهادت وئرمگى تىكىچە كافىدىر . (۱۶۶) او كىسلر كە كافر اولدولار و خلقى اللەھىن يولۇندان قدغن ائتىدىلر ، چوخ اوزار و دارىن ضلالىتىدە قرار تاپىپىلار . (۱۶۷) او كىسلر كە كافرو ظالم اولدولار ، اللە اونلارى هيچوقۇت باغيشلا مىيا جاق و بىر يولا ھدایت ائتمىمەجك . (۱۶۸) مگر جەھنم يولۇنا كە ھەمىشەلىك اوردا فالاجا فلار و بوايش اللەھا چوخ آساندىر . (۱۶۹) اي مخلوق حقيقتا " پروردگارىز طرفىنندىن بىر بىر سىزىن ھدايتىز اوچۇن گلدى ، اونا ايمان گىتىرىن كە سىزىن خىر و صلاح زەدىر و اگر اونا كافر اولا سىز (ايمان گىتىرىمىسىز ، سىزىن زيانىزادىر) و هەرنە كە گۈئىلدە و يئردىه وار بۇتون اللەھىن كىدىر و اللە بىلەن و حكمتلىيدىر . (۱۷۰) .

ای اهل کتاب (مسيحيلر) هيچوقت ئوز دينىزدە غلو وافرات
ائىتمەن و اللھين بارھىسىنده دوغرى سۈزىن سواى (آيرى سۈز)
دانىشماين ، مسيح عيسى ابن مریم فقط اللھين پىغمبرى و اونون
كلمەسى و روحيدىر كە اونى ئوز طرفىندن مرىمعە القاء ائتدى ، اللھا
و اونون پىغمېرىلىرىنە ايغان گتىرينى و هيچوقت تىلىشە فائق اولماين
(آتا ، اوغول ، روح القدس) و (بو سۈزىلدىن) ئوزوزى ساخلاين كە
سېزىن خىر و صلاح زەمير چونكە الله تكجه بىر اللەمەر و اوپاك و
مۇزەدر و اوندان ايراقدىر كە اولادى اولسۇن ، ھرنە كە گۈزىلردىه و
ھرنە كە يئرده وار ، بوتون اللھين كىدىر و الله اونلارين حافظى و
حمايتى اوچون تكجه كايفىدىر . (۱۷۱) عيسى مسيحىن هيچوقت
عارضىنا گلۈزدى كە اللھين بىندەسىدىر و نەاللھىن مقرب و ياخىن
ملک لرى ، هركىم اللھين عبادتىيندن امتىاع ائدىب و تكىر ائليه ،
الله اونلارين ھامىسىن ئوز طرفىندە محسور ائدەجك . (۱۷۲) سونرا
اوکسلر كە ايغان گتىريپ و صالح عمل انجام و ئېرىپلىر اونلارين آجر
و ثوابىن (تعام و كمال) اونلارا وئەجك و ئوز فضل و رحمتىيندن
اونلارا آرتىرا جاق واما اوکسلر كە اللھين عبادتىيندن امتىاع ائدىب
و تكىر ائدىپلىر ، چوخ بىس دردىلە مجازات ائدەجك و اونلارا اوچون
اللەدان سواى هيچ دوست و كەمكچى اولميا جاق . (۱۷۳) اى مخلوق
حقىقتا "پروردەگارىز طرفىندن سېزىن اوچون دليل و برهان گلدى
و نور آشكار سېزىن طرفىزە گۈزىندردىك . (۱۷۴) اما اوکسلر كە اللھا
ايغان گتىريپ و اونا متۆسل اولدولار ، الله اونلارين ھامىسىن ئوز
فضل و رحمتىيندە داخل ائدىب و اونلارى دوز يولدا ئوزوندە سارى
هدایت ائدەجك . (۱۷۵) .

(بىا پىيغىر) سىدن (باجى قارداش ميراسى بارەسىنە) فتوى
ايستىرلر، اونلارا دئىكىن : اللە كلالە حكمىن سىزە فتوى وئرىر، اگر
بىر شخص دنىادىن گىدە و اولادى اولمىا و فقط باجىسى اولا، او
اموالى كە باقى قوبىوب، نصفى باجىسىنا ارت يېتىشىر، ولۇ قارداش
تىعام مالى باجىدان ارت آپارى، بىر صورتىدە كە ئولۇنۇن اولادى
اولمىا و اگر ايکى باجى ئولۇدىن باقى قالا، اموالىن اوچدىن ايکى
سەمپىن ارت آپارادىلار و اگر باجى و قارداش باهم اولادار (بوتون
مالدان) اوغلان ايکى سەم و قىز بىر سەم آپاراجاق، اللە (ئوز
احكامىن) سىزىن اوچۇن بىيان اىدىرى تا يول آزمىاسىز والله هېرىر
زادا عالىمدىر . (۱۷۶) .

۱۲۰ - آيە

۵ - مائىدە سورە سى

۲۸۰۴ - كلمە

۲۳ - بعثت ئىلى

باغىشلىيان رحم ائدن تانرى آدىنا

اي اوکسلرى كە ايمان گىنېرىسىز، ئوزىزىدە وايقارىزىرا وفايدىن
(وبىلىن كە) سىزىن اوچۇن دۈرت اياقلى حيوانلار حلال اولدى
او حيوانلارдан سواى كە سىزە بىيان اولۇنار، و شكار ائتمك سىزىن
اوچۇن حلال دىئيل وقتىكە احرام حالىنداسىز، البتە اللە حكم ائدر
او شىئە كە ايستەر . (۱) اي اوکسلرى كە ايمان گىنېرىسىز، ھىچوقۇت
اللهين شعائرىن (خلافى) حلال ائتمەمەن و حرام آيدا (ساواشى)
حلال سايحاين و (كىعىدە اولان) نشانلى و نشانسىز قربانلىق لارىن
قاپاگىن آلمائىن واوکسلرىن كە قىدلرى وار تانرى نىن فضل و رضابىتى
اوچۇن بىت الحرامى زيارت ائدەلر، اونلارا مانع اولماين و اوزمان
كە احرامدان چىخدىز، شكار ائتمك سىزىن اوچۇن بلامانع دىر،
دشمنلىك و بعض، اوکسلىلە كە سىزى مسجدالحرامدان مانع
اولور دولار، سىزى تلافا آچماغاو استقاما وادار ائتمەسىن، ياخشىلىق
و تقوى اوغرۇندا بىر بىرىزە كەكلىك ائدىن و گناه و ظلم بارەسىنە
ھىچوقۇت ياردىم ائتمەمەن و اللەدان قورخون كە اللهين عذابى چوخ
شىتلىيدىر . (۲) .

سېز مۇئىنلر اوچون مىتلىكى و ئولىأتى و فان و دونقۇزاتى و او حيوانلار كە غيرالله آدىنا كىسىلىرى خفماولان حيوانلار و زجر يله ئولنىلر و اوجا يئىردىن كېرت اولانلار و او حيوانلار كە آيرى حيوانىن بورنۇر و ايلە ئولەلر و وحشى حيوانلارىن ائتدىگى شكارىن آرتىق قالانأتى حرامدىر مگر موقع سىىندە شرعى قرار يله اونلارىن باشىن كىسىز و او حيوانلار كە بۇت لرىن براابرىنده كىسىلەلر و او حيوانلارىنأتى كە شانسى سيناماق و قumar اوچون اوخ آتوب و اونى شكارائىدەلر و اوئونأتىنى بولوشدورەلر، بۇ ايشلىرىن هامىسى فسق و گناهدىر، بوغون كاپلر سېزىن دىنوزون زوال تاپماغىنidan نامىد و مايىس اولدولار، بونا گۈرە اونلارдан هيچ قورخماين وتىكىجەمنىن قورخون بوغون سېزىن دىنوزى حد كمالە يئتىرىپ و ئۆز تعمىمى سېزىن اوچون تكمىل ائلەدىم و اسلام دىنинى سېزىن اوچون اختىارائىدىم پىس هركىس آجليق زمانىندا مجبور قالاو (بىر صورتىدە كە) گناها متمايىل اولمۇيا (و حرام أتلىرىن صرف ائدە، اوئا گناھ دئىل) البتە الله باغىشلىان و رحم ائدندىر . (۳) (يا پىغمبر) سىدن سۈرۈشۈرلار، نەلر اونلار اوچون حلال اولوبىدى؟ اونلارا دئگىن، ھىزادى كە طېپ و ئاطەردىر، سېزىن اوچون حلال اولوبىدۇر، تعلیم گۈرمۇش حيوانلارىن شكارىن كە سېز اونلارى، الله سىزە وئىن تعلیماتدان ثورگەددىپ و اونلار شكارى توتوب ساخلىرلار، يئىن واللەھىن آدىن او شكارلارا ذكر ائدىن و اللەدان قورخون كە اللەتئە حساب چىكىدىر، (۴) بوغون پاك شىئىر سىزە حلال اولدى و ھابىئە اهل كتابىن غذاسى سېزىن اوچون و سېزىن غذاز اونلارا اوچون حلالدىرون حىب مۇئىنە روادلارىن نکاحى مسلمانلارдан و نجىب اهل كتاب آروادلارىن نکاحى سېزىن اوچون حلالدىر، وقتىكە اونلارىن مېھرىيەسىن پىرداختائىدە سېز و پاك اولا سېز، ھىچوقۇت زىنە عملىيە مبادرت ائتمەيىن و گىزلىنجە ئوروزە نامشروع رفيقه توتغاين، ھر كىمسەدىن اسلاما كافر اولا، اوئون ياخشى اعمالى (دنيادە) باطل و اثرسېز اولوب و او شخص آخر تىدە زيانكارلاردا ندىر. (۵)

ای او کسلری که ایمان گتیریبیسیز ، وقتیکه نماز اوچون آیاقا
فالخیرسیز ، اوزوزی و الـلـرـیزـی دیرسـگـه کـمـینـ یـوـوـوـنـ وـ باـشـیـزاـ مـسـحـ
چـکـیـنـ وـ آـیـاـقـلـارـیـزـاتـوـپـوـقـاـکـیـمـیـ مـسـحـ چـکـیـنـ وـ اـگـرـ جـنـبـ (ـنـاـپـاـکـاـوـلـاسـیـزـ)
ئـوـزـوـزـیـ یـوـوـوـنـ (ـغـسـلـ اـئـدـیـنـ) وـ اـگـرـ مـرـیـضـ یـاـ مـسـافـرـ اـولـاسـیـزـ یـاـ قـضـاءـ
حـاجـتـ اـئـدـیـبـ وـ یـاـ عـورـتـ اـیـلـهـ یـاـخـینـلـیـقـ اـئـلـمـمـیـشـ اـولـسـازـ وـاـحـالـدـاـ
سوـتاـپـاـ بـیـلـمـهـدـیـزـ ،ـ پـاـکـ تـورـپـاـقـیـلـهـ تـیـمـ اـئـدـیـنـ وـ اوـپـاـکـ تـورـپـاـقـدانـ
اوـزـوـزـهـ وـ الـلـرـیـزـهـ چـکـیـنـ .ـ اللـهـ اـیـسـتـمـیـرـ سـیـزـیـنـ اوـچـونـ مشـکـلـ اـیـجـادـ
اـئـدـهـ ،ـ بـلـکـهـ اـیـسـتـمـیـرـ سـیـزـیـ (ـهـرـجـهـتـدـنـ)ـ پـاـکـ اـئـدـیـبـ وـئـوـزـنـعـفـتـلـرـیـنـ
سـیـزـیـنـ اوـچـونـ تـعـامـهـ یـئـتـیـرـهـ ،ـ اوـلاـ کـهـ سـیـزـ اوـنـلـارـیـنـ شـکـرـونـ یـئـرـینـهـ
یـئـتـیـرـدـیـزـ .ـ (ـعـ)ـ اوـ نـعـمـتـیـ کـهـ اللـهـ سـیـزـهـ بـاـغـیـشـلـاـیـبـ وـ اوـ عـهـدـیـ کـهـ
سـیـزـیـلـهـ بـاـغـلـاـیـبـ یـادـیـزـاـسـالـیـنـ (ـ کـهـ اوـنـوـنـ اـحـکـامـیـنـهـ اـطـاعـتـ اـئـدـهـسـیـزـ)
اوـنـداـ کـهـ دـئـدـیـزـ :ـ اـئـشـیـتـدـیـکـ وـ اـطـاعـتـ اـمـرـ اـئـتـدـیـکـ ،ـ اللـمـدـانـ قـوـرـخـوـنـ
کـهـ اللـهـ سـیـنـهـلـرـدـهـ اوـلـانـ سـرـلـرـدـنـ آـکـاـهـدـیـزـ .ـ (ـ۷ـ)ـ اـیـ اوـکـسلـرـیـ کـهـ اـیـمانـ
گـتـیرـیـبـیـسـیـزـ ،ـ اللـهـیـنـ یـوـلـونـدـاـ مـحـکـمـ وـ ثـابـتـ قـدـمـ اوـلـوبـ وـ عـدـلـ وـ
عـدـالـتـ شـاهـدـ وـ نـمـوـنـهـ اوـلـونـ ،ـ بـعـضـ وـ عـدـاـوتـ بـیـرـ عـدـّـهـاـیـلـهـ ،ـ سـیـزـیـ
عـدـالـتـ یـوـلـونـدـانـ کـنـارـهـ سـالـماـسـیـنـ عـدـالـتـ اـئـدـیـنـ کـهـ عـدـالـتـ تـقـواـیـاـ
یـاـخـینـدـیـزـ وـ اللـمـدـانـ قـوـرـخـوـنـ کـهـ اللـهـ کـاـمـلـاـ "ـ آـکـاـهـدـیـزـ اوـ عـمـلـدـنـ کـهـ
سـیـزـ اـنـجـامـ وـئـرـیـرـسـیـزـ .ـ (ـ۸ـ)ـ اللـهـ تـعـالـیـ اوـکـسلـرـهـ کـهـ اـیـمانـ گـتـیرـیـبـلـرـوـ
صـالـحـعـلـ اـنـجـامـ وـئـرـیـرـلـرـ ،ـ بـاـغـیـشـلـانـمـاـقـ وـعـدـهـسـیـ وـ بـیـوـگـ اـجـرـمـرـحـمـتـ
بـوـبـورـوـیدـیـ .ـ (ـ۹ـ)ـ .

و اوکسلری که کافر اولدولار و بیزیم آیتلریمیزی يالان
بىلدىلر، هما تلارجەنم اھلىديلر . (۱۰) اى او كسلرى کە ايمان
كىرىپسىر، اللھين نعمتىن کە سىزە باغىشلايپ يادىرا كتىرىپ
اودا کە بىر عدە فصد ائتدىلر کە (عداوتىلە) سىزە أل تايسيتلار
ولى ، اللھ اونلارين اللرىن سىردى دفع ائندى ، اللەدان قورخۇن
و مؤمن لر گۈك نىجە اللھا سوكل ائتسىلىر (۱۱) اللھ تعالى بى
اسرائىلدىن تعهد آلدى و اونلاردان اون ايکى باشچى مبىعوت ائتدىك
و اللھ بويوردى : من سېرىلە و ارام اگر نمار قىلا سېرۋۆزكەت ئودھىسىر
ومىيم پىيغىرلىرىمما يىمان كتىرىھسىر و اونلارا نكريم و كەكلەيک ائدھىسىر
واللھين يولۇندا قرض الحسنە و ئەسپىزا و صورتىدە سېرىشىن گناھلارىرى
باغىشلارام و سىزى او بېشىتلە کە ايچىلىرىنده چايلار و سولار آخىر
داخىل ائدهرم ، اما سىزدىن ھركىن بوندان سوپرا كفر ائد مقطعا "دور
يولى اينىرىپىدى ، (۱۲) چون (بىنى اسرائىل) عەھدىلرىن سېندىرىدىلار ،
بوسىھ اونلارا لەت ائدىپ (و ئۆز رحمتىمىزىدىن اوزاق ائتدىك) و
اونلارىن اورەكلىرىن بىرک ائلهدىك ، اونلار اللھين كىغانلىن ئۆز
يئىزلىرىنىن تىپىر و ئەرىدىلر و او احکامى كە اونلارا تأكيدا و لموشدى
ياددان چىخارتدىلار (يا پىيغىر) ھەزمان اونلارىن نازە خىاتلىرىنى
متوجه اولا رسان ، بىر آز عدەدىن سواى کە خىات ائتمىرلىر ولى سىن
اونلارى باغىشلا و گناھلارىنىداڭ كىچ كەمالە ياخشى عمل صاحبلىرىنى

واو كسلردن كه دئدىلر . بيز مسيحي ييك ، تعهد الديق ولى

اونلارا احکامى كفاونلارا تأكيد اولموشدى ، ياددان چىخارتدىلار ،
بۇنا گۈره اونلارين آراسىندا قىامت گونونه كىمى بعض وعداوت قرار
ۋئرىلىك . اللە گلمىجىدە اونلارى او عمللىرىن عاقبىتىنە كە انجام
ۋئرىلىر ، آگاه (و عذاب) ائدمىج . (١٤) اى اهل كتاب ، بىزىم
پىغمېرىسىز سىزه طرف گىلى تا چوخلۇ حقيقىلر و احکاملار گۈئى
كابىيىندان كە سىز گىزىلەدىپ و ياددان چىخارتمىشىدىز ، سىزەبيان
ائدىپ و چوخلارىندان صرفنظرا ئىدە ، حقيقىتە اللە طرفىيىدىن سىزىن
اوچون نور (پىغمېر ص) و آيدىن كتاب (قرآن كريم) گلىبىدى (١٥)
الله او كابىيىن و سىلدەسىلە او كسلرى كە اونون رضا سينا تابع دىلر ،
سلامت يوللارا هدايت ائدىپ و ئوز اذنيلە اونلارى قارانلىقدان ،
ايشقلىقا سارى چىخاردارو اونلارى دوغرى يولا (سعادت يولونا)
هدايت ائدر . (١٦) اونلار كە دئدىلر : مرىمەن اوغلى مسیح اللەدر ،
كافر اولدولار (يا پىغمېر) دئگىن اىگر اللە ايستەسە ، مرىمەن اوغلى
مسيحي و اونون آناسىن و بوتون او كسلر كە يېر اوزوندەدىلر ھلاك
ائده كىمسە (وهانسى قدرت) ائلىمېيلر اونا مانع اولا ؟ گۈلرین و
يئرین حکومتى و هرنە كە اونلارين آراسىندا وار ، تماما "الله اتعلقى
واردى . او هرنە ايستە سە يارادار و الله تعالى هرزادا (ئولدوروب
و دىرىي ائتمىگە) قدرتى وار . (١٧)

بیهودیلر و مسیحی لرد دیلر : بیزالله‌ین اولادی و دوستلار بیسو

(یا پیغمبر) دئگینن ؟ پس نهاد و چون الله سیری گناهلا ریزین برابر بیند
عذاب ائدیر ؟ (اوجور دئیل) بلکه سیر برسیر ، او کسل جمله بیند
که الله خلق ائدیبدی با غیشلار او کسی که ایستر و عذاب ائدر او
کسه که ایستر ، گویلرین ویئرین حکومتی و هرسه کما و سلارین آراسیدا
وار ، تماما "اللهها تعلقی واردی و قایدا جاق یئر اونون طرفی بیند
(۱۸) ای اهل کتاب ، بیزین پیغمبر بیمیر ، پیغمبرلرین فترت دوره بیند
(حضورلاری اولمايان زماندا) سیرین اوجون گلدى و حقایقی سره
بیان ائدیر تا دئمیه سیر : بشارت وئر و اخطار ائدن بیزیم اوجون
گلمدی پس حقیقتده سیرین اوجون بشارت وئر و اخطار ائدن گلدى
والله‌ین هرشیئه قدری وار . (۱۹) او زما سکه موسی ئور فومنادئی :
ای جماعت الله‌ین نعمتی که سیره با غیشلایت یادیرا گتیرین ، او دا
که سیر بنی اسرائیلدن پیغمبرلر میغوت ائدیب و سیردن پادشاهلار
فرار وئردی و وئردی سیره او فضلی که اهل عالمدی سیر کیمسدیه
وئرمەممیسدی . (۲۰) ای مسیم فوئیم : مقدس یوردا که الله سیرین
اوجون (مسک) مفرد بوبوروب ، داخل اولون و دالى فاینتماين که
دوئوب ریانکار اولار سیر . (۲۱) ابی اسرائیل (دئدیلر) باموسی
حقیقتنی بودرکه اورادا فدرتلی و روردئیں بیبر جماعت وار ، اونلار
خارج اولانا کیمی ، بیبر اورا داخل اولا بیلخیک ، اگر اولسلا رخارج
اولسلا ر ، او ندا بیبر داخل اولاریق . (۲۲) ای کی نفر کیسی که الله دار
فورخانیدیلار و الله اونلارا نعمت (عقل و ایحان) عطا ائتمیسدی ،
دندیلر : سیر دروازایا داخل اولون ، و قنیکه داخل او لدور حسما
اوللارا غلبه ائد چکسیر والله توکل ائدیں اگر موئسیر . (۲۳)

دئدىلر ئا موسى ئاتا اوئلدار اوردا واردىلار، بىز اورا اصلان داخلاولماروق، سن ئوزون پروردگار يلهگىدون و اوئلاريلىه ساواشىن، بىز بوردا اوستوراجايوق. (٢٤) موسى دئدى: پروردگارا، من تكجه ئور نفسىمە و قارداشىما اختىارىم وار، بىزىلە بۇ فاسق قومون آراسينا آپرىليق سال. (٢٥) اللە بويوردى: قىرخ ئىلەكىمى (اوشهر) اوئلارا حراماولدى و اوئلار يئر اوزوندە آوارەاولا جاڭلار، (ياموسى) بوفاسق جماعتىن بارەسىنده چوخ متأسف اولما. (٢٦) (يا پىغمەر) آدمىنىي ايکى اوغلۇنۇن حقيقى احوالاتىن اوئلار اوچون اوخوگۇن، اونداكە هر بىرىسى للهيا خىن اولماق اوچون قربانلىق آپاردىلار، اما بىرىنىدىن قبولاولدى و او بىرىسىنىدىن قبول اولمادى. (قربانلىقى قبول اولمايان قارداش حسادتدىن او بىرىنە) دئدى: (اللە آند اولسۇن) من سنى ئولدورەجگەم، قارداشى دئدى: بوندان غېر دئىيل كە الله (يا خى عملى) تكجه اللەدان قورخان انسانلاردان قبول ائدر. (٢٧) اگرسن ئىبۈي منى ئولدورمك اوچون آچاسان، من آليمى آچان دئىيلم كەسىنى ئولدورم چونكمۇن اوللەدان كەاھل عالەمین پروردگارى دىير، قورخورام. (٢٨) من ايستيريم كە منىم قىلىميمىن گناھى و ئوز گناھىن سىنە طرف قئىيىتە و سىن اهل جەنم و اود اھلى اولاسان و ظلم ائدەنلىرىن (آدم ئولدورنلىرىن) جزاسى هەمىن بودر. (٢٩) اوئۇن و سوسەلى نفسى اونى قارداش ئولۇمونە تحرىك ائتدى و سوندا قارداشىن ئولدوروب، بونا گۈرە زيانكارلاردان اولدى. (٣٠) سونرا اللە فارقانى مأمور ائتدى كە يئرى قازسىن تا اوئا (عملاء) نشان وئرسىن كە نىتجە قارداشى نىن ئولوسون يئرده دفن ائتسىن، او دئدى: واى اولسۇن منه اگرمۇن بوقارقادان عاجزرقاق اولام، پس قارداشىن دفن ائتدى و سونرا ئوز عەلىپىندەن بىتىز پېشىمان اولدى. (٣١).

بۇنا كۆرەپى اسرا نىلە مەرزا ئىنلىك كە هەركىس كاھسىر ئاساسى
كە بىر كىسى ئولدۇرمەپ و يېئر او زوندە فەندە و فادا مىنگىب اولغا بىت ،
ئولدۇرە، او جوردر كەنما مانسانلارى ئولدۇرۇپ و هر كىم بىر ئاسانىز
ياشاسىشىن نجات و ئەرە، او جوردر كەنما مانسانلارى دئرىلدىپ و بىر يەم
پىعمېرلىرىمىز آيدىن دلىل لرىلە اونلاراڭدىاما اونلاردان چو خلارى
بىر يەم پىعمېرلىرىمىز گلنەن سۈنرا، يېئر او زوندە فادا و نجا ورەم با دارت
ائىتدىلر . (٣٢) او كىسلرىن جراسى كە الله و اونون پىعمېر يىلە دعوا يَا
باشلىيالار و يېئر او زوندە فادا ئىتمەگە چالىشالار، اعدام ئىتكىدىپ با
محازات دارينا چىكى و يا اونون ئىل و آياغىن تو سە كىسىك (ساغ ئىل
و سول آياق و يا عكىسە) و يا او شەھر و دىياردان (كە او ردا فادا
ائىتدىپ) قووماق . بو رسوا ليق دىير دنيادە و آخر تىدە بىيوك عداب
اونلارين انتظارىندادىر . (٣٣) او كىسلردىن سواى كە سىز اونلارا ئىل
تاپقا مىشدان قا باق توبە ئىدەلر و بىللىن كەنالله (ئۆز حەقىن) با غېشلىيان
و رەح ئىتدىپ . (ولى حق الناس قصاصى توبما يىلە ساقط اولما را .
(٣٤) اي او كىسلرى كە ايمان گىرىپىسىز؛ اللەدان قورخۇن و اونا
ساري و سىلە آختابون و اونون يۈلۈندا جەجاد ئىدىن ، اولا كە سېر
نجات تاپا سىز . (٣٥) او كىسلر كە كافر اول دولا ر، اگر تمام او زادلار كە
يېئر او زوندە وار ، اي كى برابرى اونلارىنىكى اولا و اونلارين ھامىسىن
عوض وئەملەر تا ئۆزلىرىن قىامت گۈنونون عذابىنىدان فورتارالار ،
اونلاردان قبۇل اولۇنمماز و اونلار اوچۇن درد آرتىران عذاب وار .
(٣٦)

اونلار ایسترلار و چالیشارلار کە جەنەم اوتوندان چىخىشىلار
ولى اوندان چىخان دىئيل لر و اونلارا اوچون ھمىشەلىك عذاب وار. (٣٧)
اوغۇرلۇق ائدەن كىشى ئىين و آروادىن **آلەنى** عمل لرى ئىين جزا سيناڭۋەرە،
قطع ائدەن و بىر بىر عذابدىركەللە ئىنلارا مفتر ائدىب و اللەقدرتلى
و حكمتلىدىر. (٣٨) پس ھركىس اوغۇرلۇقدا توبما ئىدىب و ظلمەمەرتىك
اولاندان سونرا ئوز اعمالىن اصلاح ائدە، اللە اونون توبەسىن قبول
ائدىب و (آخرتە) اونى باغيشلار. چونكە اللە باغيشلىان و رحم
ائىندىر. (توبما يىلە دىيادە حەد شرعى ساقط اولماز) (٣٩) (اي انسان)
مگىبىلىمېرسىن كە گۈزىلرىن و يئرىن صاحبى اللەدر؟ عذاب ائدر ھركىسە
كە ایستر و باغيشلار ھركىسى كە ایستر و اللەھىن ھر شىئە قدرتى وار.
(٤٠) ياخىغىمپىر او كىسلر كە كفردە قاباقا دوشوب و سېقت توتورلار و
دىلدە دئىيرلىرى كېمىز ايمان گىزىمىشىك و اورەكدىن ايمان گىزىمىرلىر،
سنى غىمگىن ائتمەسىن ھابئىلە يېھودىلرىن رفتارى، او كىسلرى كە دقتىلە
سنون سۆزلىرىوه قولاق و ئەرەپلىرى تاسنى تكذىب ائتمەگە بىر اىلىشىك
(ضعف نقطەسى) تاپالار، اونلار آىرى بىر عدەنىن جاسوسلارىدىلار
كە ئۆزلىرى سنون يانىوا گلەمەبىلر (و كافىلرى سنون يانىوا گۈزىنەرىبىلر)
اونلار كلماتى (اللەھىن احکامىن) ئۆز يئىرىيەن تغىیر و ئەرەپلىر و
دئىيرلىر اىگر (پىامبر اسلام) مطابق بو سۆزلىر (تحريف اولۇنۇمۇش
سۆزلىر) سىزەجواب وئردى، قبول ائدەن، غيرصورتىدە قبول ائتمەين.
(يا پىغىمپىر) او كىسى كەللەايىستىر اونى عذاب ائدە، سىن قادر دئىيلىس
اوندان دفاع ائدەسىن، اونلار او كىسلرىدىلر كە اللەايىستەمەپ اورەكلىرى
پاك اولىسون، اونلار اوچون دىيادە رسوالىق و آخرتە بُيوڭ عذاب
وار. (٤١).

اوسلارسون سوْرلاریوه قولاق و تریرلر کفاوسى نىدىپ (واتىقاد)
ائتىپىنلر و چوخ حرام مال يئىپىلر، هر وقت سئون يانىوا گىلىپىلر.
اوسلارين آراسىندا قضاوت ائتگىن يا اوبلاردان اوز دوئندارگىن و
اگرا اوبلارдан اوز دوئندارەس، اوبلار قادر دئىيل لر بىر ضرى سە
واردائىتىپىنلر واگرا اوبلارين آراسىندا قضاوت ائتدىن عدالت و انصافىلە
قضايا ائتگىن، بىوحىقىقتىرى كە الله عدالت و انصاف ائدىنلىرى دوست
سوتار. (٤٢) اوبلار، تىجە سنى قضاوته اىستىپىلر، اوحالدا كە تورات
اوسلارين يانىندا دىير و اوئدا اللھىن احکامى گلىيىدى و سوپرا اوئدان
وسئون حكمونىن اوز دوئندارىلر، اوبلار ايمان گىتن دئىيل لر. (٤٣)
بىز سوراتى نازل ائتدىك و اوئدا هادىت و ايشيقلىق وار، پىغمېرىلىكە
اللهىن امرىيە مسلىمەيدى لر، اوئون و سىلەمىسىلە يەھود قومون آراسىندا
قضايا ائدىرىدىلر، ھابىئە اللهىن تاييانلار و علماء لر، اللهىن بو
كىا بىلە كە وئون حفاظتىنەمماً مورىدى يلا روا وئون (احکامى سىن دوزلۇگونە)
شاهدىدىلر، خلقىن آراسىندا قضاوت ائدىرىدىلر، بونا گۈرە (احکامىس
إجراسىندا) خلقدىن قورخماين و تىجە مىدن قورخون و منىم آباتىمى
آز و اوجور قىمعتە ساتماين (رسوه آلبى، حقى ناھق ائتمەمەن) او هر
كى اللهىن نازل ائتدىگى احکامىن برابرىلە حكم ائتمەمە، هما نلار
كافردىلر. (٤٤) توراتدا اوبلارا و چون مقرر ائتدىك كە: انسان، انسان
مقابلىيىدە و گۈز، گۈر مقابلىيىدە و بورون، بورون مقابلىيىدە و قولاق
قولاق مقابلىيىدە و دىش، دىش مقابلىيىدە و هر نوع يارانون قصاصى
واردر و اگر بىر شخصا وسى با غىشلىا (وقاصدان صرف نظر اىدە) اوئون
گناھلارينا كفار، حساب اولونار و هركس، اللهىن نازل ائتدىگى احکامىن
бىرابرىلە حكم ائتمىيە هما نلار ظلم اهلى دىلر. (٤٥).

كىچىمىس پىيغىزلىرىدىن سۇنرا مىرىعەن اوغلى عىسىي كۈندىرىدىك ،

تىصدىق ائدىرىدى اوئون آلىيندە اولان توراتى وانجىلى اونا وئردىك كە اوندا هادىت و ايشيقلىق واردى و تائىيد ائدىرى اوئدان قاباق اولان توراتى واللەدان قورخان انسانلار اوچون هدايت و نصىحتىدىر . (٤٦) اهل انجىل گرکا و احکامىن قرارىلە كە اللەنمازل ائدىب ، حكم ائدەلر و هەركىللەھىن نازل ائتدىگى احکامىن برابرىلە حكم ائتمىھ ، ھەمانلار فساد كاردىلار . (٤٧) و بىز بوكتابى (قرآنى) حقا يلىدەستەنزاڭل ائتدىك كە قاباقدا كىتابلارى تىصدىق ائدىر و اونلارا حافظ و شاهددىر . پس اللەھىن نازل ائتدىگى احکامىن قرار يلە خلقىن آراسىندا قضاوت و حكم ائتگىيەن و هيچوقۇت حقدان گلن احکامى قویوب اونلارىن اىستەدىگىلىرىندن تېغىت ائتمە ، بىز سىزىن ھوبىرىزە (مسلمانلار ، مسيحيلر ، يهودىلر) اوچون شريعت فرار و ئرمىشىك اگر اللەمەيستەسەئىدى سىزىن ھامىيېزى بىر امت قرار وئردى ، اما اىستېرىكە او كىتابلارىن و احکامىن و سىلەسىلە كە سىزەگۈندىرىپ ، سىزى امتحانا چىكىن ، بۇنا گۈرە ياخشى اعمالدا بىر بىرىزىدىن قاباقا دوشۇن ، سىزىن قايىتىماق يولۇزتماما "اللەاطرفدىر و اللەسىزى او زادلاردا كە ختلاف ائدىرىدىز (اونلارىن جزايسىنا) آگاھ ائدەجك . (٤٨) (يا پىيغىز) اهل كتابىن آراسىندا اللە نازل ائدن احکامىن برابرىلە قضاوت و حكم ائتگىيەن و هيچوقۇت اونلارىن اىستەدىگىلىرىندن تېغىت ائتمە و احتىاط ائت كە اولمياسنى بعضى احکامىن اجراسىنداڭ كە اللەسەنە نازل ائدىب غافل ائدەلر و اگر اونلار (اللەھىن حكموندىن) او ز دۈندىرىملىر ، بىل كە اللە اىستيرى اونلارا بعضى گناھلارىنىن جزايسىنامىسىت يېتىرىسىن ، حقيقىتىدە خلقىن چوخى فاسقدىلر . (٤٩) آيا اونلار جاھلىت (وحشىلىك) دورانىن احکامىنى سىدەن اىستېرىلر ؟ ھانسى حكم اللەھىن حكموندىن اهل يقىن اوچون ياخشى اولا بىلر ؟ (٥٠) .

ای او کسلری که ایمان گتیریپسیز . یهودی و مسیحی نی ئوزور اوچون دوست و دایاقد توتماين ، اونلاردان بعضى لرى بير بیرینىن دوست و دایاغىدىيلار و سىزمۇء منلردن هركس اونلاراسارى او زدۇنداره ، حقيقىتىدە همانلاردا ندىر . اللە ھېچوقت ظلم ائدەن جماعىتى (دوز يولا) ھدایت ائلەمەز . (۵۱) پس گوء رورسۇ اوكسلری که اونلارين قلبى مرىضدىر (منافقىر) اونلارى (يهودى و مسیحيلرى) دوست تو تماقدا بىربىرینىن قاباقا دوشورلىر و دئىيرلىر : قورخوروق كە بىر پىس اتفاق بىزىم اوچون اوز وئرە (واونلارين كەكلىكىنە احتىاجمىز اولسۇن) اولاركە اللە آيرى بىر اتفاق (موءمنلىرىن نفعىنە) قاباقا گتىرە و منافقىر ، اورە كلىرىنده اولان اسرا ردان بىتر پشيمان اولالار . (۵۲) وا او کسلر كە ایمان گتىريپىلر ، دئىيرلىر : آيا بونلاردىيلار كە بىتردن اللها آند اىچىرىدىيلر كە بىزسىزدەنىك و آخردا (ياخشى) عمل لرى باطل اولوب وزيانكار اولدولار؟ (۵۳) اى او کسلری کە ایمان گتىريپسیز ، سىزدىن هركس دىينىن دۆنسە (اللها ضرر يئتىرمەز) اللە گلەجىكە بىر قومى گتىرە جىكە اونلارى چوخ دوست توتوب و اونلاردا اللە چوخ دوست توتورلار ، اونلار موءمنلىرى برابىر چوخ آلچاق گوبول و كافرلر قاباغىندا چوخ قدرتلى و بُيوگىدىلر ، اللە يولۇندا جهاد ائديب و شماتت ائدۇنلردىن قورخلارى يوخدور . بو اللەھىن فضلidiir كە هر كىمسەمە ايستەسە باغىشلار . اللە وسعت باغىشلىان و بىلەندىر . (۵۴) بوندان غىر دئىيل كە سىزىن دوستوز و كەڭىز ، اللە و اونون پىغمەرىدىر وا او کسلر كما ایمان گتىريپىلر و نماز قىلىپ و رکوع حالىندا زکات و ئيرلىر (۵۵) و هر كىمسەللەھى و اونون پىغمەرىن و موءمنلىرى دوست توتا ، حقيقىتا . اللەھىن حزبىن دن و طرفدارلارىندا ندىر و هما نلار موفق و غالب دىيلر . (۵۶) اى او کسلری کە ایمان گتىريپسیز ، ھېچوقت او کسلردىن كە سىزدىن قاباق اونلارا كتاب و ئيرلىپ و كافرلردىن كە سىزىن دىينىزى مسخر ما ئىدېپ و اوءيونا توتورلار ، ئوزور اوچون دوست و كەڭىز انتخاب ائتمەمەن و اللەدان قورخون اگر سىز (حقيقىتا) ایمان گتىريپسیز .

و اوندا كه حلھى نەارا سىلىرسىر، يەھودىلر اوئى مسخرمەھ و اوءيوناتوتورلار، بواونا خاطىدركھاونلار بېرىجىماعەت دىلر كەعاقلانە فکر ائتمىرلر . (٥٨) (ياپىغىبر) دئگىن . اى اهل كتاب، آيا بىزىم اوچۇن ايراد توتوب و انتقاد ائدىرىسىز كەبىزىللەھا و بىزەگۈئەندىرىدىگىنە و اوندان قاباق نازل ائتدىگىنە ايمان گىتىرمىشىك؟ او حالدا كە سىز يەھودىلرىن چوخى فاسق (و پىس ايش صاحبى) سىز . (٥٩) دئگىن . آيا اىستىرسىز كە سىزى او كىلىرىن وضعىيەن كە اللەھىن يانىندا ئۆز عمل لرىنىن سببىيە بوندان چوخ پىسىدىلر، آگاھ ائدىم؟ او كىلىر كە اللە اوئلارى ئۆز رحمتىيەن اوزاق سالىب و اوئلارا غضب ائدىب و اوئلاردان مىمۇن و دونقۇزلار قرار و ئىرىب، چونكە طاغوتا قوللۇق ائدىرىدىلر (البىتەبىر عدە بىنى اسرائىلدىن) . اوئلار چوخ پىس مخلوق و دۆز يۈلدان آرتىق راق منحرف اولانلاردى . (٦٠) وقتىكە سىزىن يانىزا گلىرىلر، دئىپىرلر: بىز ايمان گىتىرمىشىك ولى كفر يىلە. وارد اولوب و كفر يىلە خارج اولۇرلار و اوزادى كە (عداوتى و نفاقي) گىزلىرى ساخلىرلار، اللە و اوندان كاملا آگاھدىر . (٦١) اوئلاردان چوخ خلارىن گۈئەرسىن كەكىنا مائتمىكە و زور دئمكە و حرام مال يئمكە، بېرىبىرىندىن قاباقا دوشۇرلىر، چوخ پىس و چركىندىرى او ايشلىرى كە گۈئەرولرى . (٦٢)

نه اوچۇن (قوم يەھودون) روحانىلىرى و علماءلىرى اوئلارى گناھ سۆز دانىشماقدان و حرام مال يئمكەن قىدۇن ائتمىرلر؟ نەقدر پىس و چركىندىرى اوئلارين ائلهدىكلىرى؟ (٦٣) يەھودىلر دئىدىلر: اللەھىن ألى زنجىر يىلە باغلىدىر، باغلى اولدى اوئلارين اللرى و لعنت اولدى اوئلارا بونا حق سۆزلىرىن مقابلىىنده كە دئىدىلر (اوجور دئىل كە دئىپىرلر) بىلکما اللەھىن هر ايکى (قدرت و رحمت) ألى آچىقدىر، باغىشلارنىڭىز كە ايستر و پىروردىگارىن طرفىندىن سنه نازل اولان آيەلر، اوئلارىن چوخونون طفىانىن و كفرون آرتىرار و بىز اوئلارىن آراسىنا قىامت گونونە كىمى عداوت و دشمنلىك سالدىق و هىزمان ساواش اوچۇن اود آلىشىدىرىلىار، اللە و نى سۆندوردى و فساد ائتمىكا اوچۇن يئرا وزوندە چالىشىرلار واللەھىچوقۇت فسادى و فساد چىلارى دوست توتماز . (٦٤) .

واکراهل کتاب ایمان گتیرملر و اللدان قورخالار، بیز اوسلارین
گناهlarین ئورتەرىك و اونلارى دۆلى نعمتلى بېشتىلره داخل
ائىدەرىك . (٤٥) و اگر اونلار توراتىن و انجىلىن واو احکامى كه
پروردگارىن طرفيندن اونلارا نازل اولوب عمل ائدەملر، گۈيىدىن و
يىردىن روزى يئيرلر، اونلارين بىر عدّهسى مقتصد و اورتاباب جماعتىدىلر
و چوخلارى اونلارдан، پىس عمل صاحبىدىلر . (٤٦) يا پىغمبر اوزادى
كە پروردگارىن طرفيندن سنه نازل اولوب، خلقه ابلاغ ائتگىنىن و
اگر ابلاغ ائتمىھسن، اونون رسالتىن انجام وئرمەيىسىن و الله سنى
(مفدس) خلقين شريندىن ساخلار، مسلما "الله كافر جماعتىن هىچ وقت
را هنعاسى اولماز . (٤٧) (خەم غەدىرواقعەسى) (يا پىغمبر) دئگىنىن اي
اهل كتاب: سىز بىر شىئى دئىيل سىز مگر توراتىن و انجىلىن واو
احکامى كە پروردگارىز طرفيندن سىزه نازل اولوب، عمل ائدەسىز،
ولى واو احکامى كە پروردگارىن طرفيندن سنه نازل اولوب، اونلارдан
چوخونون طغيانىن و كفرونى آرتىرار، بونا گۈءە بوكا فرمۇذ ھې جماعتىن
مخالفت لىيغىندىن، ابدا "غمگىن اولما . (٤٨) اونلارдан كە ايمان
گتىرىپىلر (مسلسلانلار) و اونلارдан كە يەھودى اولوبلار و او بىرىسى
پىغمبرلىرىن تابعلىرىندىن و مسيحىلىرىن، ھركىم اللەھىن بىرلىيگىنە
و آخرت (حساب) گونونە (قلبا " و خالصا ") ايمان گتىرە و صالح عمل
انجام وئرە، ھېچ قورخى و غصە اونلار اوچۇن اولمىيا جاق . (٤٩) بىز
بنى اسرائىيلدىن تعهد (ايلىقار) آلدېق (كە اللەھا ايمان گتىرىسىنلىر)
و پىغمبرلىرى اونلارا سارى گۈئندىرىك (كە اللەھىن احکامىنىن اونلارا
ئورگىت سىنلىر) ولى ھر زمان پىغمبرلىرى اونلارين خلاف مىليجە
دانىشدىلار، بىر عدّهسىن تىكىزىپ و بىر عدّهسىن ئولدوردىلر . (٥٠)

و گمان ائدیردیلر که اونلار اوچون عذاب یوخىدور، بوسبىد
(اللهين آياتين گوئمكىن و حقى ائشىتمكىن) كور و كار اولدولار،
سونرا (توبه ائدىپ) الله اونلارين توبهسىنى قبول ائتدى، گئنده ده
اونلاردان چوخلارى (غفلت يوخوسونا گئدىپ) كور و كار اولدولار و
الله اونلارين عمللىرىن گوئندىر. (٧١) اونلار كه مريمىن اوغلۇ
مسيحه، الله دئدىلر، حقيقىتىدە كافر اولدولار، بىير صورتىدە كەمسيح
ئوزىنى اسرائىل مەئىدە: او اللهى كەمنىم و سىزىن پىروردىگارىمېزدىر،
عبدات ائدىن هەركىس اللها شىرىك قرار وئرسە، الله اونا بېھشتى حرام
ائدىبىدى و اونون يئرى جەنەم اودىدىر و ظالملىرى (و مشركلىرى) اوچون
ھىچ كەك ائدن اولمياجاق. (٧٢) اونلار كە دئدىلر: اللە و چەنفردىن
عبارتىدىر (آتا، اوغول، جبرئيل يعنى بۇنلار اوچى بىر نفردر) كافر
اولدولار، چونكە الله تىكىم بىر الله در و اگر بوسۇ زىردىن آل چەكمىملىرى،
اونلارين كاپلرى اوچون درد آرتىران عذاب يئتىشەجك. (٧٣) آيا
توبما ئىتمىرلىرى و الله اطرف قايتىتىغىرلار و اوندان باغىشلانماق ايسقىمىرلىرى
(تا الله اونلارين كنا هلارىندان گئچە؟) البتىمالله باغىشلىيان و رحم
ائدىن دىر. (٧٤) مريمىن اوغلۇ مسيح، فقط بىغىبرايدى البتىداوندان
قاپاق بىغىمىرىلدە وار يدىلار، اونون آناسى ايمانلى و دوزگۈن ايدى،
ھر ايکىسى غذا يئىيردىلر، باخىكىن نئچە آياتىمېزى. اونلار اوچون
آيدىن بىان ائدىرىك، سونرا باخىكىن نئچە اونلار حقدىن اوز
دۇئىندرىرلىرى؟ (٧٥) دئگىنن: آيا اللەدان سواي او كىمسە يە عبادت
ائدىرسىز كە سىزىن ضرربىزە و منقۇتىزە صاحب اختيار دئىل؟ والله
در كە ائشىدىن و بىلەندىر. (٧٦)

دئگىنن ئى اهل كتاب ، ئوزدىنىزدە ناھق غلو ائتمەين واو جماعتىن اىستىدىگلىرىندەن كەبۇندان قاباق يولدان چىخىپ و چوخلارىن يولدان چىخارتمىشدىلار و دوز يولدان اوذاق دوشموشدىلر ، تبعىت ائتمەين . (٧٧) بىنى اسرايىلدن او كىلىر كە كافر اولدولار ، داودون و مريمەين اوغلى عيسى نىن دىليجەلەنت اولدولار بولەنت او سېبەمايدى كە اونلار عصيان و گناه ائدىپ و حددن (اللهىن حکمۈندەن) تجاوز ائتدىلر . (٧٨) اونلار او پىس عمللىردىن كە انجام و ئىرىرىدىلر ئىل چىممەدىلر و بىر بىرىنىن قاباغىن آلاعadiلار ، نەقدىرقاباھتى وارايدى او ايشلر كە گوء درەدەلر . (٧٩) اونلاردان چوخلارىن گوء درەسىن كە كافىرىلە (ومشرىك لرىلە) دوستلوق و رفاقت قاتىرلار ، نەقدىر پىس ذخىرىه ئۆزلىرى اوچون قاباقجا گوء نىدرىرىلە كە اللهىن غضبى اونلار اوچوند ور وجهنم عذابىندا همىشەلىك قالاجاقلار . (٨٠) واڭرا اونلار اللها و پىغمىبرە و اونا نازل اولان شريعتە ، ايمان گتىردىلر ، مسلما كافىرى ئۆزلىرىنە دوست توتما زىيدىلار ولى اونلارىن چوخى فاسق و پىس عمل صاحبىدىلر . (٨١) (يا پىغمىبر) يەھودىلىرى و مشركلىرى موءمنلر بارەسىنده چوخ برکەعداوتلى تاپارسان اما اونلار كە دئىپىرلر بىز مسيحى يېيك ، مسلمانلار اوچون چوخ ياخىن دوست و رفيق دىلر . بو اونا خاطردر كە اونلارىن اىچىنده بىلىجى و راهب انسانلار وار و اونلار حقىن برابرىنىدە تكىر و غرور ائتمەلر . (٨٢)

وھر زمان او آیت لرى كەپىغۇمىر منازىل اولوب ، ائشىدەرلىر ، گۈئەرسىن كە اونلارين گۈزلىرى ياشىلە دولوب بو او حقانىتىدە گۈرەدىر كە درك ائدىب و تانى يېيلار . اونلار دئىيرلىر : پروردگارا ؟ بىز ايمان گتىرىدىك ، بىزلىرى شاهدىلىلە (پىغمۇر و صالح انسانلارىلىم) منظور ائتگىين . (٨٣) (ودئىيرلىر :) نەواچون بىزاللەها او زادى كە حقدن بىزە گللىپ ايمان گتىرىمى يىك ؟ او حالدا كە أمىدى يعىز وار كەللە بىزى (قيامتىدە) صالح انسانلار جرگەسىندە قرار وئرسىن . (٨٤) اللە بو سۆزلىرىن براپرىيىندە ، اونلارا بەشت باخلاقلىرىن عطا ائتدى كە ايچلىرىنىدە چايلاز و سولار آخىر و هەفيشەلىك اوردا ياشىيا جاقلاز و بونعمتلىر ، ياخشى عمل صاحبلىرىن (واحسان ائدىنلىرىن) خىرو جزا سىيدىر . (٨٥) و اونلار كە فاراولدولار و بىزىم آيملىرى يىمىزى تكذىب ائتدىلر ، جەنم اھلىيىدىلر . (٨٦) اي او كىسلرى كە ايمان گتىرىپسىز ؟ ياخشى و پاك شىئلىرى كەللە سىزە حلال ائدىب ، ئوزوزە حرام ائتمىين ، حد و اندازى مدن چىخماين كە اللە حددىن چىخانلارى و طلم ائدىنلىرى هيچ وقت دوست توتماز . (٨٧) حلال و پاك نعمتلىرىن كە اللە سىزە روزى قرار و ئىربىز صرف ائدىن و قورخون او اللەدان كە اونا ايمان گتىرىپسىز . (٨٨) اللە سىزى يئرسىز و بىھودە آندلارين براپرىيىندە ، عذاب ائتمىمەجك ولى او آندلارين مقابلىيىندە كە عمدا " و قدما " ايچىرسىز (و عمل ائتمىرسىز) عذاب ائد مىك ، بونوع آندلارين كفارەسى ، اون نفر فقير و محتاجە معمولى غذا و ئىرمىدىر ، همان غذادان كەئوز اھل و عياللىزە ، و ئىرسىز يالباس و ئىرمك اون نفر فقيرە يا بىر قول (برده) آزادا ئىتمىدىر و او شخصى كە بونلارين هيچ بىرىسىن تاپا بىلەمەدى يا قادر اولمادى ، گىرك اوج گون (دالبادال) اروج توتسون بونلار سىزىن آندلارىزىن كفارەسىدىر ، اوندا كە آندايچىب و اونى سىندىرىپرسىز ، ئوز آندلارىزى حفظ ائدىن و هيچ وقت اونى سىندىرىپماين ، اللە تعالى ئوز آياتىنى سىزىن اوچون بوجور آيدىن بىيان ائدىر ، اولا كە سىز اونون شکرون يئرىنە يئتىرسىز . (٨٩) .

ای اوئىسىرى لە ايمان كىيرىپسىز، بوندان غىر دئىن كە شراب (ايچىك) و قمار (اوئيناماق) و بىتە قوللۇق ائتمك و ازلام (شانسى يوئخلاماق، فالچىلىق، رماللىق) تاماما "كىيف ايش و شىطان عمل لرىيتدىندر، اونلاردان اوذاق اولۇن تانجات تاپاسىز. (٩٥) بوندان غىر دئىل كە شىطان اىستىر، سىزىن آرايزدا شراب و قمار و سىلمىسلىه بىض وعداوت ايجادا ئىدىب و سىزى للهين ذكرىندىن و نمازدان غافل ئىدە، آيا سىز (بىر بئله فساد يېن مقابلىيىنده) اونلاردان ال چىمەجكىسىز؟ (٩٦) اللها و پىغمەر ما طاعت ائدىن و (مخالفتىن) اوذاق اولۇن و اگر اوز دۆندرە سىز (مستحق عذاب اولا رسىز) بىلىن كە پىغمەرىن تكىيفى تىكە احکامى آشكارا ابلاغ ائتمكىدىر، (٩٧) او كىسلر اوچون كە ايمان كىيرىب و ياخشى عمل انجام وئىرلر، اوزادى كە (قبلاً) يىتىپلىر، گناھىي خدور وقتىكە حرامدان پرهىز ائدەلر و ايماندا محكم اولا لار و ياخشى عمل انجام وئەلر (اگر گناھا مرتىك اولسالار) گئنە پرهىز ائدىب و ايمانلارين تقويت ائدەلر (اگر گئنە اشتباھ ائدەلر) اللەدان قورخوب ياخشىلىق و احسان ائدەلر كە الله ياخشى عمل صاحبلىرىن و احسان ائدىنلىرى دوست توتار. (٩٨) اى او كىسلرى كە ايمان كىيرىپسىز، اللەسىز بىر تعداد شكارىن و سىلمىسلىه كەسىزىن اللريز و اوخلارىز اونلارا يېتىشىر، امتحانا چكىرتا آيدىنلاشدیرا كە كىملر باطىيندە اللەدان قورخور، پىشەنەن سونرا (اللەين حکموندن) تجاوز ائدە درد آرتىران عذاب اونون اوچون اولا جاق. (٩٩) اى او كىسلرى كە ايمان كىيرىب سىز، احرام حالىندا شكارا ئىتمىن و سىزدىن هركس عمدا "اونى ئولدۈرە گىرك اونون برابرىتىدە (دوئىت آياقلى) حيوانلارдан كفارە وئرسىن و ايکى نفر عادل شاهد سىزدىن، اونون معادل اولماغىن تصديق ائتسىن و هدىيە (قربانلىق) صورتىنده كعبەيە يېتىشسىن يَا (اونون عوضىنە). فقيرلەرە غذا وئرسىن يَا اونون معادلىنىد ما روج توتىسون تا عملىنون جزا سىن داد سىن، اللە اونلاردان كە قبلاً "انجام تاپىپ، صرف نظر ائدىب و هركس تكرار ائدە، اللە اوندان انتقام آلار و اللە قدرتلى انتقام آلاندىر. (١٠٥).

دریا شکاری و اوونون يئمگى سىزىن اوچون حلال اولدى تاسىز و مسافرلر اوندان استفادە ائدەسىز ، تا وقتىكە احرام حالىندا سىز چۈل شكارى سىزىن اوچون حرامدىر و قورخون او اللەدان كە اوونون طرفينەمەحشورا ولا جاقسىز . (٩٦) اللەكعبەنى حرملى ئو مسلمانلارين قىامى (واسلامىن اتحادى و مصالحى) اوچون قرار وئرىدى و هابئلە حرام آيلارى و نشانلى و نشانسىز قربانلىق لارى (محترم قرار وئرىدى) بواحكام اوندان اوترى در كە سىز بىلەسىز ھرنە كە گۈئىلرده وار و ھرنە كەيئىزدەوار ھامىسىن اللەمبىلىر و بىلەسىز كەللەھزادا آگاھدىر . (٩٧) و بىلىم كەللە شىدىلى عذاب ائدەندىر (گناھكارلارا) واللە باغىشلىيان و رحم ائدەندىر (ثوابكارلارا) . (٩٨) پېغمۇرا اوچون (احكامى و آياتى) ابلاغ ائتمىكىن سواي آپرى بىر وظيفە يوخدور و اللەمبىلىر اوزادى كەشكار ائدىرسىز و ياكىزلىين ساخلىرسىز . (٩٩) (ياپېغمۇر) دئىگىن ؛ خبىت و پاك ھېيج وقت بىراپت اولماز ھرقدر كە خبىتلرىن چوخلوقى سىنى تعجبە كىتىرە ، اى عقل وبصىرت صاحبلىرى اللەدان قورخون اولا كە سىز نجات تاپا سىز . (١٠٠) اى او كىلىرى كە ايمان كېرىپ سىز ، بىرپارا شىئىلدەن (ومسائلەن) سۈرۈشماين كە اگرسىزىن اوچون آشكار اولاناراحت اولا رسىز و اگر آپەنماز اولان وقتىدا و ئىلاردا سۈرۈشاسىز ، قرآن سىزىن اوچون اوئلارى آيدىن بىيان ائدر ، اللە سىزى (بىمەودە سئواللارىن مقابلىيىتىدە) باغىشلاپ و صرف نظرائىتىدۇ واللە باغىشلىيان و مەھرىاندىر . (١٠١) البتە سىزىدەن قاباق قوملىرى بونوع سئوال لاردا سۈرۈشۈلەر و سونرا اوئلارا مخالف و كافر اولدولار (١٠٢) اللەھېيج جور بىحىرە (او حيوان كە بئش قارىن دوغوب) و سائىبە (او دوه كە او نايکى قارىن دوغوب) و وصىلە (او قويۇن كە يىئدى قارىن دوغوب) و حام (او أركك حيوان كە تلقىح اوچون او ن دفعماوندان استفادە ماولوتوب - جاھليت دورانىندا بونوع حيوانلار ھر ايشدەن معاف اولاردىلار و بوعملىين حكمون اللەها نسبت وئردىلەر) قرار وئرسەيپ ، ولى او كىلىر كە كافر اولدولار ، اللەها يالان نسبتى وئريرلر و ئىلارىن چوخى عاقلاندە فکر ائتمىرلر . (١٠٣) .

و زمانىكە اوپلارا دئىيلدى : كە كلىز اوزادىن طرفينه كەالله نازل ائد يې و گلىز پېيغىم بەرە سارى ، دئدىلرۇ : او يولى كە آتا ، بابامىزى اوندا تاپمىشىق ، بىزىم اوچۇن كافىدر ، بوندان غىردىئىل كە اوپلارىن آتا ، بابالارى بىرزاد بىلمىرىدىلر و هدايت تاپما مىشدىلار . (۱۰۴)

اي او كىلىرى كە ايغان گتىرىپسىز ؟ سىز ئۆز ايغانىزى محكىم ساخلاين ، زمانىكە سىز هدايت تاپدىز ، يولدان چىخان آدملىرىن ضررىسىزه يئتىشىز ، سىزىن قايتتىماق يولۇز تىاما " اللها طرفدر و اللهم سىزى ايشلىرىزىن نتىجەسىندىن آڭاھ ائدەجك . (۱۰۵) اي او كىلىرى كە ايغان گتىرىپسىز ، زمانىكە سىزدىن بىرىنىن ئولومى ياخىنلاشدى (وصىت ائدىن) وصىت ائدەن وقتە ايکى نفر عادل شاهد ئۆز آدملىرىزدىن انتخاب ائدىن واڭر مسافرتىدە اولا سىز و ئولوم مصىبىتى سىزى توتا ، ايکى نفر شاهد ئۆزگە لىردىن ٿوتۇن و واڭر سىز وارث او ايکى نفر شاهددىن شىكىز اولسا ، اوپلارى نمازدان سونرا ساخلاين تا اللہىن آدىنا آند اىچىسىنلار كەمپىز حاضر دئىليك بىركىسىن حقىن پولاساتاق حتى اگر ئۆز آدملىرىمىزىن بارەسىندى ماولا واللەدان اوترى شەدادتىمىزى گىزلىتمەروك كە او صورتىدە البتە گناھكارلارдан اوءلاروچ . (۱۰۶) اگر معلوم اولا كە او ايکى نفر شاهد گناها (يالانا) مرتىك اولوبلاز ، ايکى نفر عادل شاهد (وارثىن) تانىشلارىندان او ايکى (مقصىر) شاهدىن يئرىن توتسۇنلار (سونرا كى شاهدلر) اللەھىن آدىنا آند اىچىسىنلر كە بىزىم شەدادتىمىز قاباقكى شاهدلرىن شەدادتلرىندىن دوز و حقيقىتە ياخىندير ، بىزآبادا " حقدن كەچىممىشىك كە او صورتىدە البتە ئەظالملەردىن اوءلاروچ . (۱۰۷) بوعمل عدالتە ياخىندير (وباعث اولار) كە حقلە شەدادت وئەملەر و قورخالار سونداكى آندلار ، اوپلارىن آندلارىن رىد ائتسىنلر ، اللەدان قورخون و حق سۈزى ائشىدىن و اللەھىچوقت فاسق جماعتى هدايت ائتمىز . (۱۰۸)

(فورخون اوکوندن کە) الله پیغمبرلری جمع ائدیب و دئیر .
خلق سیزین دعوتیز مقابلیندە سیزه نە جواب وئردی ؟ اونلار دئیرلر :
سیز بیرزاد بیلمیریک سن ئوزون تھام غیبلردن کاملاً آگاھسن . (۱۰۹)
(یا پیغمبر جماعتە عیسیٰ نین معجزاتى بارەسیندە تذکر وئرگىن)
زمانیکە الله مریمین اوغلی عیسیٰ يە بويوردى : اونعمتلىرى كە سنە و
آنا وابا غىسلامىشام ، يادىوا گتىر ، اوندا كەسىرى روح القدس و سىلەسىلە
ئائىد ائدیب و قدرت وئردىم ائىلە كە بئشىكە و بُيوگلوكە خلقىلە
دانىشىرىدىن و اوندا كە كتاب و حكمت سەئورگىتىم و توراتى و انجيلى
سە تعليم وئردىم و اوندا كە منيم اذنىملە پالجىقدان قوش سکلى
دوزەلدىب و اونا نفس سالدىن و منيم اذنىملە دىرى قوش اولدى و
آنادان دوغما كورى و جذااما مېتلا اولان مریضلىرى منيم اذنىملە سفا
وئردىن و منيم اذنىملە ئولۇنى (قىردىن) دىرى چىخارتدىن و اوندا
كەسى بىنى اسرائىللىن شۆپىندىن قورتاردىم زمانىکە آيدىن دلەيل لرىلە
اونلارين ھدایتى اوچون كىمىشىدىن ، بىر عىدە اونلارين كافىلرىنىدىن
دئىيلر : بونلار آشكار جادودان سواي بىر زاد دئىيل لو . (۱۱۰) و
زمانىكە حوارىونا (طبەلرە عیسیٰ نین و سىلەسىلە) وحى گۈئىددىم
كە منه و منيم پیغمبرىمە ايمان گتىرىن ، اونلار دئىيلر : بىر زايىمان
گىتردىك ، شاهد اول كە بىز پروردگارىن امرىنە تسلیم اولموشوق .
(۱۱۱) او زمان كە حواريون دئىيلر : يامريمىن اوغلى عیسى ، آيا
ستون پروردگارىن قادردىر كە گۈئىدىن بىزىم اوچون مائىدە (طعام
سەھىسى) گۈئىدرە ؟ عیسى دئىى : اللەدان فورخون اگر سیزین
ايمانىز وار . (۱۱۲) دئىيلر : (بىزىم آىرى نظرىمىز يوخدور) تىكىد
ايستيرىك كە اوندان صرف ائدك و اوركىلىرىمىز اطميان تاپا وبىلەك
كە سى بىزە دوز دئىيسىن و اونا شاهد اولاق . (۱۱۳) .

لریسین اوغلى عیسى عرضاللهى بار اىپا ۷۱ مىم
پروردگارىم ، طعاملى بىر سفره گۈيدن بىزىم اوچون گوندۇر تابىزە
و بىزدىن سونرا گلنلەر بايراملىق وقدرت نشانى سىن طرفىندىن
اولسون وبىزه روزى يئيرگىنى كەسن ياخسى روزى ويرەنسن . (۱۱۴)
الله (اونلارين اىستەدىكلىرىن اجابت ائدىب) بويوردى : من اونى
سېزىن اوچون گۈندۈرىم ولى سىزدىن ھركىس بوندان سونرا كفران
ئەمت ائده ، اونى ائلە مجازات ائدرەم كەدىيادە بىر آحدى اوچور
مجازات ائتمەمىش . (۱۱۵) وزمانىكە الله مرىمىش اوغلۇ عیسى يە
بويوردى : آيا سن خلقە دئيوبىسىن كە منى و آنامى اللەدان سواى
ئۆزۈن اوچون ايکى معبود قرار وئرين ؟ عیسى عرض ائتدى : پروردگارا ،
سن ئۆزۈن پاك و منزەس ، مەنە يئتىشىم كە بوجور ناحق سۈزىدىلىم
كىرەم ، اگر بوسۇزى دئمەش اولسايدىم ، سن ئۆزۈن بىلەدىن ، سن
منىم اسراريمدىن آكاھسەن ولى من سىن اسرارىندىن آگاه دئىلەم ،
بىوحقيقتىر كە سن (اھل عالمىن) اسرارىن و غىبلرىن بىلىرسن .
(۱۱۶) من خلقە دئمەمىش او سۈزدىن سواى كە سن امر ائدىبىسىن ،
اونلارادئمېش : اللەاعبادت ائدىن كەمنىم و سېزىن پروردگارىمىزدىر
و نەقدەر كە من اونلارين آراسىندا وارايدىم ، اونلارا شاهدايدىم و
زمانىكە منى اونلارين آراسىندا آلدەن ، سن ئۆزۈن اونلارين
اعمالينا مراقب ايدىن و سن هەبىر شىئە ناظر و شاهدىن . (۱۱۷)
اگر اونلارى مجازات ائدەس ، اونلارنىڭ بىندەلىرىندىر و اگراونلارى
باغيشلىياسان ، قدرت و حكمت (واختىار) صاحبى سن . (۱۱۸) الله
بويوردى : بوكۇن اوگوندۇر كە دوغرى دانىشانلارين دوزلۇكى اونلارا
قايدە وئرر و بېشت باغلارى اونلار اوچوندۇر كە ايچەلىرىندە چايلا
و سولار آخىر و همىشەلىك اوردا ياشىياجاقلار ، اللەاونلاردا راضى
و اونلاردا اللەدان راضىدىيلار ، سعادت و بىوگ خوشختلىك ھەمىن
بودور . (۱۱۹) گۈيلرىن و يئرین ملکى و حکومتى و هەرنە كە اونلاردا
وار تمامما " اللەھىن كىدىر و اوندون هەبىر زادا قدرتى وار . (۱۲۰)

باغىشلىان رحم ائدن تانرى آدىنا

مخصوص حمد و ثنا الله اوچوندوركە گۈيلىرى و يئرى يوخدان خلق ائلهدى ، قارانلىقى وايشيق لېقى وجوده گىتىردى ، سونرا او كىسلر كە كافر اولدولار ئوز پىروردىگارلارينا شىرك و تاي قرار وئرىرلر . (۱) او اللهى كە سىزى تورپاقدان خلق ائلهدى سوترا عمرى (انسان اوچون) مقرر بويوردى (تا انسان تكامل ناپسىن) معلوم اولان أجل اللهين يانىندادىر ، بونۇنلا بىللە گىندە سىز شىك گىتىررسىز . (۲) سام گۈيىردى و يئرددە تكىجە الله اوذر ، سىزىن گىزلىن و آشكار عمل لرىزى بىلىرى و سىزىن خىروشىزدىن كاملا " آكاھدىر . (۳) پىروردىگارىن آياتىيدان ، هىچ آيماونلارا اوچون گلمەدى مگراوندان اوز دوңدردىلر . (۴) اونلار حق و حقىقى زمانىكە اونلاراڭدى جدا " تكذىب ائتدىلر . پس بونئزلىكده اونلارين (عذاب) خىرى كە حقى مسخرىدە توپوردۇلار (اونلارا و سىزە) يئتىشەجك . (۵) آيا گۈرۈپ وائىسىدمىدىز كە نەقدر قوملارى اونلاردان قاباق گناھلارينا خاطر ھلاك ائتدىك ؟ او امکاناتى كە يئر اوزوندە اونلارا وئرمىسىدىك ، سىزە وئرمەمىشىك و گۈيدىن دالبادال ياغىش اونلارا اوچون گۈندىرىدىك و چايلار (وبولاقلار) حارى ائتدىك ، سونرا اونلارى گناھلارينا خاطر محو ائدىب و آيرى جماعت اونلارين يئرلىرىنده وجوده گىتىرىدىك . (۶) و اگر بىز سە كاغداوسوندە يازىلىميس بىركتاب گۈندىرىك و اللرىلدە لمس ائدەلر ، گىندە اوکسلر كە كافر اولوبلاز دئىمەجكلىرى كە بواشكار جادودان سواى بىر شىئى دئىل . (۷) و دئىدىلر نىيەميس اونا (پىغمىرە) ملک نازل اولمۇر (بىز گۈرەك كە پىغمىرى تصديق ائدىر) اگر بىز ملک نازل ائدك ، اوندا هىزاد خاتىمە تاپار و داها اونلارامىلت (نَفْسٌ چَكْمَكْ) و تىرىلەز . (۸)

و اکر اوی ملک صورتیندە فرار وئرئىدىك ، كىنە كىرىك اونى بىر انسان و كېشى صورتىنە سالىب واولباسدان كە (انسانلار) كېيىرلىر ، اوئادا گىشىن دئىردىك . (٩) (سابق قوملار) سندن قاباق پىعمېرىلىرىدە ، مسخرە ئىتدىلەر مسخرە ئىدىلەر سوترا ئوز شوم عمللىرىدە بىر كەفتار اولدولار . (١٠) (يا پىغمېر) دئىگىن ، يئر اوزوندە سفر ائدىب و گزىن دولانىن تا باخىب گۈرەسىز تكذىب ائدىنلىرىن آخرو ئاقبىتى ئىچە اولوبدى ؟ (١١) دئىگىن ، گۈلىرىن و يئرىن مُلکى و حكومتى كېمىيدىر ؟ دئىگىن تكىجە اللەھىن كىدىر ، اللە تعالىي رحمتى (واباغىشلا ماقى) ئوزوندە فرض (و واجب) ائدىب و يقىنا سىزىن ھامىزى فيامت گۇنوندە كە هېيج شىك و شېھە اوندا يوخدور جمع ائدەجك ، او كىسلر كە ئۆزلىرىنە ضرر و ورورلار، ھما نىلار ايمان كېيرمەلر . (١٢) ھرنە كە كىچە و گۇنۇزدە ساكن اولوب و آرام تاپىر ، اللەھىن كىدىر و او ائشىدەن و بىلەتدىر . (١٣) دئىگىن ، آيا اللەدان سواى غىريسىنى ئوزومەد وست و صاحب اختيار توتوم ، او حالدا كە گۈلىرى و يئرى يوخدان وجودە كېيىن اللە تعالىي دىر و او در كەھامىياروزى وئرر و (ھېچكىدىن) روزى آلماز (يىدىرىدر و ئوزى يئەز) دئىگىن ، اللە مەھام ائدىب كە تسلیم اولان لارىن اولىنجىسى من اولام و البتە اللەها شرىك قرار وئىنلىدن اولمىام . (١٤) دئىگىن ، من بىوگ گوسون عذا بىىدىن قورخورا م كە اگر ئوز پىروردىكارىما عصيان ائدم . (١٥) اوگون ھر كىدىن صرف نظر اولسا ، اللە اونا رحم ائدىب و بو آشكار خوشختلىك دىر . (١٦) واڭر اللە سەنە ضرر و زيان يېتىرىه ، اللەدان سواى بىر كىمسە يوخدار كە سەنى اوندان قورتارا واڭر خىرو منفت سەنە يېتىرىه (بىر كىمسە مانع اولا بىلەز) و اللەھىن ھوزادا قدرتى وار . (١٧) اللەدر كە جمیع بىندەلىرىنە بىوگ تىللەتى وار و او حكىتلەي و آگاھ دىر . (١٨)

دئگىن ، اللە منىلە سىزىن آرامىزدا شاھدىر و بو قرآنى منه وەنى
ائدىپ تاسىزى و جمیع مخلوقى كەبو قرآنى ائشىدىرىلر (نصيحت
ائدىپ و) اونلارى (اللهىن عذابىندن) قورخودام ، آياسىز واقعا"
شەدەت وئيرسىز كەللەمایلە آىرى معبودلار وار؟ دئگىن ، من ابدا"
شەدەت وئرمەم دئگىن ، بوندان غېر دئىيل كە او تكجه بىر اللەدر
و من جدا" اوزادلارى كە اللە شريك قوار وئيرسىز ، اوزاقام . (۱۹)
او كىلىرى كە اونلارا كتاب وئرمىشىك (اسلام پېغىمىرىن) تانىيەلار ،
ائىلە كەئۋازاولادلارين تانىيەلار ، او كىلىرى كە ئۆزۈلىرىندە ضرر ووردىلار
ھمانلار ايمان گىرىمەزلىر . (۲۰) ظالم راق او كىسىن كىمدەر كە اللە
يالان و افترا نسبتى وئرە يا اونون آيمەلرىن تكذىب ائدە؟ مسلما"
الله ئاظالم لە منجات وئرمىمەجك . (۲۱) و او گونكە اونلارين ھامىسىن
محشور ائدە جەمیيەك ، اوندا مشركىرە دئىمەرىك : او معبودلار كە سىز
گمان ائدىرىدىزاونلار (اللهىن ايشلىرىندە) شرکتلىرى وار، ھاردا دىيلار .
(۲۲) سونرا اونلارين جوابى وعدىرى بوندان غېر دئىيل كە دئىمەجكلىر :
او اللە كە بىزىم پروردگارىمىزدىر ، آند اولسۇن كە بىز ھىچوقۇت
مشرك دئىيل دىك . (۲۳) (يا پېغىمر) باخ گۈر نىچە ئۆزۈلىرىنىمەيالان
يابىپلار و اوزادلار كە افترا باغلەرىدىيلار تاما" مەواولوب و آرادان
گىندرلىر . (۲۴) و بىر عددە اونلاردان سىنون سۈزلىرى يوهقۇلاق وئيرلىر
ولى اونلارين اورە كلىرىنە پىرە چىكىن تا اونى آنلامىيالار (چونكە
ايستەميرلىر ايمان گىتىرەلەر) و اونلارين قولاقلارينا آغىرلىق سالدىق
و اگر تمام آيمەلرى گۈرەلەر ، گئنە ايمان گىرىمەزلىر تا اورا كىمىي وقتى
سۇن يانىواڭلىرىلر ، سەنلىك مەجادلەمە (دىيل بەدىل دئمگە) باشلىرىلار
و اونلار كە كافر اولدولار ، دئىميرلىر : بو سۈزلىر گئچمىش لرىن
اسانەلرىنىدەن سواى بىر شىئى دئىيل لر . (۲۵) اونلار ، ھم خلقى
اوندان منع ائدىپ و ھەم ئۆزۈلىرىنى محروم ائدىرىلىر ولى تكجه ئۆزۈلىرىن
ھلاكتە سالىرلار و بىشۇردولار . (اگر خىر و صلاحلارين دئىيەلر
گئنە دە آنلامازلار) (۲۶) (يا پېغىمر) اگر اونلارى گۈرەسەن اوزمان
كە اوتون قابا غىيندا ساخلانىبىلار و دئىميرلىر : ايکاش (بىردى بىزى
دنىا يە) قايتارا دىيلار تا پروردگارىمىزىن آيتلىرىنى تكذىب ائتمەمب
و مۇمنلىرىن او لاردىق (اونلارين حالىنا متاثر اولا رسان) (۲۷) .

(اونلار پشيمان دئيلر) بلکه اوزاد (قيامت احوالاتي) كه قبلا "اونلارا گيزلىن ايدي، آشكار اولوب واگر (دنيايدى) قئيىدملر، گئنە همان پيس ايشلره كه اوندان منع اولوبلار قئيىدەجكلىر، اونلار يالانچى و يالان دانىشان لاردىلار. (٢٨) كافرلر دئيىرلر: بو دنيانين يا شاپىشىدان سواي، آيرى ياشاسىش يوخدر و بىز ئولىندن سونرا داها بېرىدە دىرى اولمياجا يوق. (٢٩) اگر اونلارى كۈرەسە زمانىكەپروردگارىن عدلى حضورىندە داييانىبلار والله اونلارادئىر. آيا بو حقىقت دئيل؟ اونلار جواب وئرىب دئيىرلر: بله آندالىسون پروردگارىمىزا كه تماماً حق و حقىقتدر. الله دئيىر: پس عذابى كافر اولماق سببىلەچكىن. (٣٠) قطعاً "زيان كۈردولر او كسلر كە الله ملاقا تىين تكذىب ائتدىلر تا وقتىكە قيامت غفلتا" كلىب يئتىشەوندا دئيەجكلىر: واى اولسون بىزە كە بوجوندن غافل ايدىك. اونلار ئۆز گناه لارينىين يوكۇنۇ داللارينا كۈرتۈرلر و بىلىم كە چوخ پيس يوك چىمەجكلىر. (٣١) بودنىانىين يا شاپىشىا و يۈون و فانىدر و آخرت ئوى او كسلرا و چون كماللەدان قورخاندىلار چوخ ياخشى (وهمىشەلىك) دىرى. بىن نە اوچون عقل ايلە فكر ائتمىرسىز؟ (٣٢) (يا پىغمبر) البتەبىز بىلىرىك كە اونلارىن سۈزلەرى سنى چوخ ناراحت و غمگىن ائدىر. (ناراحت اولما، بىل كە) اونلار تكجه سنى تكذىب ائتمىرلر. و حقىقتده او ظالملر اللەھىن تمام آيدىلىرىنە منكىر اولورلار. (چونكە سنون سۈزلەرىن اللەھىن كلامىدىر) (٣٣) و البتە سەدن قاباق پىغمەرلىرىدە تكذىب ائتدىلر و اونلار خلقىن تكذىبىنە (و آزار و اذىتىينە) صىراىدىب و دۋازدۇلر تابىزىم طرفىمىزدىن اونلara كەك يئتىشىدى. اللەھىن كلماتىن عوض ئىدن اولماز، حتماً" كئچىن پىغمەرلىرىن خېرلىرى (و مصىبەت لرى) سەنە يئتىشىب. (٣٤) و اگر اونلارىن (مشركىرىن) اوز دۇندار مەطرى سنون اوچون آغىروينىكەگلىر، پس اگر باجاراسان نقىب ووروب يئر آلتىينا كېرەسەن ويا پىلكان قويوب كۈيە چىخاسان و اونلار اوچون معجزە كېرەسەن (اونلار ايمان گتىر مەزلىر) اما اگر الله اىستەسە اونلارىن ھامىسىن (اجبارا") هدايت ائدەر، بونا كۈرە هېيج وقت بى خېرلىرىدىن اولما. (٣٥).

تکجه اوکسلرسنون دعوییوی اجابت ائدرلر کە (حق سؤزون) ائشیدیرلر، اما ئولولر ائشیدمۇزىر، اللە اونلارى قىامت گۈنوندە دىرىيلىدى، سونرا اونا طرف رجوع ائدرلر. (۳۶) و كافىلر دىئىيلر؛ بىس نېيە بىر معجزە پروردگارى طرفينىن اونا نازل اولمۇر؟ دئىكىن، اللەھىن قدرتى وار كە معجزە نازل ائده ولى خلقىن چوخى (اللەھىن قدرتىيىن) بى خبودىلر (۳۷) ھېج جانلى (حركت ائدن) يئر اوزوندە و ھېج قوش كە ئۆز قاتاتلارىلە اوچور، يو خدر مگر اونلاردا سىزىن كىمى امىت و مخلوق دلار، بىز ھېج بىر زادى بوكتا بىدا (يازماقدا) قصور و تغريب ائتمەدىك، سونرا (جميع امنلىر) ئۆزپروردگارى طرفينە محسورا ولا لار. (۳۸) اوکسلر كە بىزىم آيتلىرىمىزى تكذىب ائتدىلر، كارولال قارانلىقىدا (جەالتە) قرار تاپىبلار، اللە ھەركىمىي اىستىسىدە آزقىنىلىقىدا ئۆز باشىنا ئوت سورر و ھەركىي اىستەسە اونى دوزىيولداقرار وئرر (چونكە ئۆزلىرى اوپولى اختيار ائدىلر) (۳۹) دئىكىن، اگر گۈرۇپ و بىلدەسىز كە اللەھىن عذايى سىزە يئتىشىپ يائولوم ساعتى ياخىنلاشىپ (يا قىامت قوبۇب) آيا اللەدان سواى غىرىسىن كەمكە چاغىرارسىز؟ (جواب وئرين) اگر سىز دوز دانىشانسىز. (۴۰) بىلە (اوزمان) تکجه اللەھى چاغىرارسىز تا اگر اوسون مشىتى علاقەتايسا، اوپلادن سىزى نجات وئرە و اوزادى كە اونا شىرىك قرار وئريردىز، ياددان چىخاردارسىز. (۴۱) و بىز سىدىن فاباق امىتلە پىغمېرلۇ گۈندىرىدىك (چون پىغمېرلىرى تكذىب ائتدىلر) اونلارى درد و بلایە مېتلا ائتدىك تامىتىپا ولوپ، توبە و زارى ائدەلر. (۴۲) پىس ندا و چون و قىيىكە بلا و مصىبت اونلارا گىلدى، مىتبە اولما يوب و توبە ائتمەدىلر؟ بىلە (داھادا) اونلارىن اورەكلرى (آرنىق درجه) قساوت ناپدى و هرايىتى كە گۈروردىلر، شيطان او اىشى اونلارىن نظرىنده گۈزى جلوهلىنىدىرى. (۴۳) ھەمىن كە اونلارا وئىرilmىش تذكاراتى ياددان چىخارتىدىلار، بىز تىام نعمتلىرىن قاپوسون اونلارىن اوزوندە آچدىيۇ تا اونلار او نعمتلىرە خوشحال اولسونلار، سونرا اونلارى غىلتاكىر فتار ائتدىك بىوقت ھامىسى ما ئىوس و نامىد اولدولار. (۴۴).

پس ظلم ائدَن جماعىين ريسىسى قىمع اولىدى و مخصوص حمد
و شنا الله اوچوندركما هل عالَمِين پروردگارى دىبر . (٤٥) (يابىغىمىر)
دئگىن ، اگر گۈرھىز كە الله سىزىن قولاقلارىزى و گۈزلىرىزى كار
و كور ائديب و اورهكلىرىزى مەھرىلیوب اللەدان سواى كيم قادردىر
اونلارى سىزە قىئىتىرىسىن ؟ باخ گۈر نىتجە آيتلىرى و دليللىرى اونلار
اوچون شرح وئيرىك ؟ سونرا اونلاراوز دۇندىرىپىلر . (٤٦) دئگىن ،
اگر گۈرھىز كە اللەھىن عذابى گىزلىين يا آشكار ، سىزە يئتىشى ،
آيا ظلم ائدَن جماعىتن سواى كيمسه هلاك اولا جاق ؟ . (٤٧) و بىز
پىغىبرلىرى گۈندىرمىك مگر بشارت وئرمك و اخطار ائتمك اوچون ،
او كىسلر كە ايغان گتىريپ و ئۆز (عمل) لرىن اصلاح ائدهلر ، هېچ
فورخى و غصە اونلار اوچون اولعىاجاق . (٤٨) و اونلار كە بىزىم
آيتلىرىمىزى تكذىب ائتدىيلر ، اونلارا فسق لرىنه گۈرە و طاعتىن
چىخماقلارينا سبب ، عذاب يئتىشەجك . (٤٩) دئگىن ، من دئميرم
اللهىن خزانەللىرى منىم يانىمدادىبر و من غىيدىن آگاه دئىيلم و سىره
دئميرم كە من ملکم ، من فقط اوزاددان كە منه وحى اولور تبعت
ائدىرم . دئگىن ، آيا كور يىلە گۈزلى برابرىپىلر ؟ پس سىيىه (عاقلانە)
فىكرا ئىتمىرسىز ؟ (٥٠) قرآنىن وسileسىلە اوکس لرى كەپروردگارىن
ظرفىنە محشور اولماقدان قورخورلار ، آگاه ائتگىن و اونلار اوچون
اللەدان سواى دوست و شفاقت (قبول) ائدَن يوخدر ، اولا كەللەدان
قورخالار . (٥١) (يابىغىمىر) او كىسلر كە سحرلىر و آخساملار پروردگارى
چاغىريلار و اونون رضاىىنى ايستيرلىر ئوزوندن كىار سالما ، نە
اونلارين حسابىندىن بىر شىئى سىون اوچوندر و نەسىون حسابىندىن
بىر زاد اونلار اوچون ، اگر اونلارى ئوزوندن اوراق سالاسان ، اوندا
ظلم ائدَنلردىن اولارسان . (٥٢)

و هابنده بیر اوپلارین بعضی سین . بعضی لرین وسیله سیله
امحانه چکدیک نا (دولتلى لر) دئیمەر آيا پونلاردىلار (کاسب
مۇمنلر) كە الله بىزىم آرامىزدان اوپلارا مىت قويىدى؟ (و هدايت
ائىدى) آيا الله شکرائىن (بندە) لرى ياخشى تانيمىرى؟ (٥٣) وھر
وقت او كىسلر كە بىزىم آيتلۈيمىزە اىغان گتىرىپىلر، سنون يانىوا
گىدىلر، اوپلارا دئىگىن . سلام عليكم، سىزىن پروردگارىز رحمتى
واباعيشلاما فى ئۆزۈنە فرض و واجب ائدب و مقرر بويوروب : سىزدىن
ھركس آنلا ما زالىق ايلە بىر خلاف ايش گۈرە، سونرا توبە ائدب و
ئۇز (اعمالىن) اصلاح ائدە البته الله باعېشلىيان و رحم ائدەنديز .
(٥٤) وھايئلەما ياتى و دليل لرى مفصل بىان ائدىريك نا مجرم لرین
و گاھكارلارين يولى كاملا "مشخص و آشكاراولسىن . (٥٥) دئىگىن ،
كە الله منى اوپلارين عبادتىيىدىن كە سىر، اللەدان سوای عبادت
ائدىرسىز، بىكلى مىع ائدب، دئىگىنر، من أبدا "سىزىن اىستەدىكىرىزە
تابع اولمارام مسلما " اوندا يول اىتىرىپ و هدايت تاپمارام . (٥٦)
دئىگىن، منيم پروردگار طرفىندىن آيدىن دليلىم وار و سىر اوسى
تكذىب ائدىرسىز . او زادى كە سىر اوپۇن بارەسىنە تەھسىرسىز، او
منىم يانىمدا (واختىارىمدا) دئىل، حكم و فرمان تكىجە اللەھىن كىدىز،
اللەحق ايلە حكم ائدر، او (حقي باطلدىن آيىران و) حكم ائدەنلىرىن
ياخشى سىدىز . (٥٧) دئىگىن، اگر او زادى كە اوپۇن بارەسىنە
تەھسىرسىز، منىم اختىارىمدا اولسايدى، مسلما " مىيىلە سىزىن
آرامىزدا امر خاتمه تاپمىشدى و الله طالم لرین احوالينا كاملا"
آگاھدىز . (٥٨) غىب اىشلىرىن آچارى تكىجە اللەھىن يانىندا دادىز .
اوندان سوای بىر كىمسە اوپلاردان آگاھ اولماز . هەرنە كە قورولوقدا
وار و هەرنە كە درىادا (وسولاردا) وار . ھامىسىن الله بىلىرى و ھېچ
يارپاق (آغاجدان) يئە دوشىر و ھېچ دانە يئرىن قارانلىق آلىيىدا
يوخدر مگر اللەھىن اوندان خبىرى وار و ھېچ ياش و ھېچ قورى يو خدر
مگر آشكار كتابدا (لوح محفوظ يا فرآندا) يارىلىبىدى . (٥٩)

او اللہی کہ سیزی گئجمدہ ئولد ورورو گوندوز ائندی گیز عملدن آکاھدیر، سونرا سیزی دیریلدیر (بو وضعین ادامہسی وار) تاتعین او لحوش اجل گلیب یئتیشہ سونرا سیزین قایئتماق یولوز او ناساریدیر سونرا سیزی اعمالیزدان آگاہ ائده جک. (۶۰) اللہیں قدرتی و تسلطی ما فوق بندہ لردیر و سیزی حفظ ائتمک اوچون مامور گوندَر تا وقتی کہ سیزین بیریزیں ئولومی یاخینلاشا و بیزیم مامور لاریمیز اونون جانین آلار لار واونلار جان آلماقدا هیج قصور ائتمزلو. (۶۱) سونرا (خلقین ہامیسی) اللہیں طرفیعہ کہ اونلارین حقیقی دوستی و مولا سیدیر قئیڈرلر، بیلین و آگاہ اولون کہ خلقین حکمی، اللہایله دیر و او چوخ تئز حسابلارا یئتیشندیو. (۶۲) دئگینن، کیمدیر سیزی چوں و دریا فارانلوقوندان نجات وئرسین؟ او حالدا کہ سیز اونی آشکار و گیز لیندہ آغلار حالدا چاغیری رسیز کہ اگر بیزی بو ظلماتدان نجات وئرسن البتہ بیز شکر ائڈنلردن اولاریق. (۶۳) دئگینن، کہ اللہ درسیزی بو ظلماندان و هرشم و غصہدن (و چتنیں ایسلردن) نجات وئری، سونرا سیز اونا شریک قرار وئری رسیز، (۶۴) دئگینن، او قادر دیر کہ عذابی گویدن یا آیا غیز آلتیندان سیزه گوندروه و یا سیزی فرقہملر صورتیندہ بیز بیر بیریزین جانینا سالا و ساواشنا، مزہ سین بعضی لرین و سیلہ سیلہ سیزه دادیزا، باخ گوئرئجہ آیاتیمیزی اونلار اوچون بیان ائدیریک اولا کہ اونلار آنلیالار. (۶۵) سنون قومون قرآنی تکذیب ائتدی بیز صورتده کہ قرآن حق و حقيقة دیر، دئگینن، من سیزین (عمللریزین مسئولی و) و کیلیز دئیلم. (۶۶) هر خبر (کہ قرآندا وئریلیب، وقتیندہ) انجام تاپا جاق و گلہ جکدہ اوندان آگاہ او لا جا قسیز. (۶۷) زمانیکہ بیر عددہنی گوئردون کہ بیزیم آیاتیمیزین بارہ سیندہ بحث و انتقاد ائدیرلر، اونلار دان اوز دوئندرگینس تا آیری صحبتہ باشلیالار و اگر شیطان بونی سنون یادیندان چیخارتدي، وقتیکمیا دیواد وشدی، ظلم ائدن قوم ایله او تورما (هم مجلس اولما). (۶۸)

اللهدان فورخان آدملىر اوچون، ظالم آدملىر حسابىندىن سىراراد يو خدر ولى گىرك (مؤمنلىرىس) يادىندا اولسۇن كە (يىسى عمل لىرىن گىرك) او زاڭ او لسوئنلار. (٦٩) (يا پىيغەمبەر) او كىسلەر كە ئور سۇد يكلىرىسى ئۆزۈرىسى دىن (ومذهب) قىار و ئېرىپلىر و دىن با ياساپىسى او نلارى معرور ائدىيىدى، تۈرك ائتگىسىن و او نلارىن يادىندا كېرى كە هەركىس ئور عملىنىڭ گرفتار اولا جاڭ و او نلارى اوچون اللەدان سواى دوست و شفيع يو خدر و (با غىشلاجاق اوچون) ھەرنە عوض و نەملىر او نلاردان قبۇل او لو سەھار، او نلار او كىسلەدىلىر كە ئۆزۈراشتىرىنىڭى عەمل لىرە گرفتار او لوبلار، كەرلىرىسۇن بىرابىرىدە قىئىر سو و درد آرتىران عداب او نلارىن استظارىيىندا دىرى. (٧٥) دئگىسىن، آيا اللەدان سواى بىر تىئىلىرى چاغىراق كە بىرىم اوچون سەعى و ضرۇللىرى يو خدر (ابى خاصىيت دىلىر) و او ندان سورا كە اللە بىرى ھەدایت ائتدى، دالى قاپىيدا قىتا او سەخىن كىمى كە سىطانلار او سى آل ائدىب و يېڭى اور وىندە حىزان و سرگىردا ن فالوبىدى، بىر صورىندا كە او سۇن دوستلارى وار و او سى ئور طرقلىرىسى ھەدایت ائدىرىلىر. دئگىسىن، حقيقى ھەدایت اللەپىن ھەدایىنى دىرى و بىزە أەمرا او لوبوب كەماھل عالىمىن بىرور دەكارىينا سىلمە (ولا ق، ٧١) و بىزە أەمرا او لوبوب كە بىمار قىلىن و اللەدان فورخون او اللەپى كە او نا سارى مەسحور اولا جاپسىز. (٧٢) او اللەپى كە گۇئىلىرى و يېڭى حق ياراتدى و قىسى (بىر زادىن خلق تىنە ارادە ئادە) فقط دئىر: "موجۇد اول و فورا" موجۇد اولا ر، اللەپىن قولى حقدىر او گونكە صور (شىپۇرى) دەمىدە اولا ر، او گون بىيۇڭ حکومت فقط مخصوص اللەدر، او گىزلىن و آشكارى بىلەن و حكىمتلى و كاملا" آگا ھەدىر. (٧٣).

وزمانىكما براهيم ، آناسى (آناليقى) آزره دىدى : آيا بوبتلىرى نوروز اوچون معبود انتخاب ائديپسىز ؟ من سنى و سنون تابع لريوى آشكار ضلالتىدە كورورم . (٧٤) هابئلەگۈءىلىرىن و پئرىن ملکوتون (بۇوڭ حكومتلىكىن) ابراھىمەگوستىرىدىك تا اهل يقين او لا . (٧٥) وقتىكىد گئجه اولدى ، ايشىقلى بىر اولدۇر گۈردى ، خلقە دئدى : او مىم پروردگارىمىدىر (خلفى ھدایت ائتمكا اوچون ، وضعیت ايجادا ئىدىرىدى) ولى زمانىكە اولدۇر باتدى ، دئدى : من باتىلارى دوست نۇتمارام (٧٦) وقتىكىدا آپى ايشىقلى گۈردى ، دئدى : او منىم پروردگارىمىدىر ، ولى زمانىكە ئاپى باتدى ، دئدى : اگر پروردگارىم منى ھدایت ائتمەسىدە البته آزقىن او لان قومدان او لارام . (٧٧) وقتىكە گونى يارلاق گۈردى ، دئدى : او مىم پروردگارىمىدىر ، او ھامىسىندان بىيىگەدۇر ، وسى زمانىكىد گون باتدى ، دئدى : اي جماعت من او زاددان كە الله شريك قرار و ئىرىپ سىز ، بىكى او زاقام . (٧٨) من خالص ايمانىلە او زومى او الله سارى دو ندررەم كە گۈءىلىرى و پئرى يوخدان وجودە كىتىرىپىدى . من ھىچوقۇت مىركىلىلە (موافق و ھەمعقىدە) دىئىلم . (٧٩) ابراھىمەن قومى اونۇنلا جر و بىحە باشلا دىلار ، ابراھيم دئدى : نماوچون الله بارەسىندە منىلە جرو بىح ائدىرسىز ؟ بىر صورتىدە كە الله منى ھدایت ائدىپىدى ، من او زادلار دان كەسىز الله شريك قرار و ئىرىپ سىز ھېچ قورخوم بىر صورتىدە كە سىز الله شريك قرار و شرىپ سىز و اللەدان قورخوم سور و ھېچ نوع دليل و برهان او بارە دەسىزىن اوچون گلەمەپ ، پس بوايىكى فرقەنەن ھامكىسى حقى وار خاطرجىع او لا ؟ اگر سىز بىلەن سىز . (٨٠) .

او كسلرى كەللەها ايمار كىيىدىلر و نور ايمانلارىنى ئىلمىلە
قارىسىدىر مادىيلار، خاطر جىملىك و أمن دە اولماق اوئلاربىن حېيدىر
و اوئلار ھدایت تاپىپىلار. (٨٢) بودر بىزىم دليل لرىمىز كەباراھىمە
ۋېرىدىك نا حجت اوەلا، نور قومىدە، بىز اوجالدار و قواو كىيىن مقامىن
كەيىستەرىكالبىنەسون پىرورىد كاربىن حكمتلى و بىلەندىر. (٨٣) اسحاقى
و يعقوبى اونا باغىشلا دىو و هرا يكىسىن ھدایت ائتدىك و نوحى اوئلاردان
قاياق ھدایت ائتمىسىدىك. داود و سليمان و ایوب و يوسف و موسى و
هارون ابراھىمىن اولادىيىداندر. بۇرۇپىپىلەمېرىيە خاشى عمل صاحبلىرىدە
آخر و ئەرمىك. (٨٤) وزكريا و يحيى و عيسى و الياس ھامىسى صالح
عمل صاحبىدىلر. (٨٥) و اسماعيل و الپىع و يوسى و لوط كەوانلاربىن
ھامىسىن اهل عالىمە مفضل (اوحى مقام) و ئەردىك. (٨٦) اوئلاربىن
آتا بابالاربىندان و ھايئىلە اوئلاربىن اولادىيىدان و فاردا سلارىيىدان بىر
عىددىسىن (رسالىتە) انتخاب ائدب و اوئلارى ھدایت ائتدىك. (٨٧)
بودراللىھىن ھدایىنى، ئۆزىسىدەلىرىسىن ھر كىمى اىسەر. اونوئلار ھدایت
ائىدر، واڭراللىياسىرىك قرار و ئۇھلر، اوئلاربىن ياخشى عمل لرىسىن محواثىدر.
(٨٨) اوئلار او كسلرىدىلر كەكتاب و حكم نېۋەت اوئلار اعطى ائتدىك.
واکر (اھل مکە) اوئلارا كافر اوئلار (مېمدىئىل اچۇركەمىزىر حماعىسى
اوئلارا و كېز و دايماق قرار و ئەرمىسىك كەھىچوقۇف اوئلارا كافر اوئمارلار.
(٨٩) اوئلار او كسلرىدىلر كەللە اوئلارى ھدایت ائتمىسىدى، اوئلاربىن
ھدایىنیدا اىث (اوئلاربىن بولۇيدان بىقىپ اىث) و دىنگىسىن
من تبلیغ رسالىتىن مقابلىيەتىزىن اجر ايسەممىزم، قرآن اهل عالىمە
ھدایت اوچۇن تكىجە تذکر و نصيحتىدىر. (٩٠)

اونلار کە (يهودىلر) دئىيلر : الله هىچ زاد ھىچ بىر
گو ئىدرمەيدى ، اللەي اوجوركە گىرك تانىالار ، تانىمادىلار ، دئىگىن ؛
موسى گىرىن كتابى كە اوندا خلق اوچۇن نورعلم وەدایت وارايدى
كىم گو ئىدرمەيشدى ؟ سىزاونى ورق لر صورتىنده دا غىتىدىز و بىرقىمتىن
آشكار ائدىب و چوخۇن گىزلىتىدىز ، سىز اوندان مطالبى تعلیم آلدىز
كە نەسىز و نەبا بالارىز اونلاردان خېرىزى يوخايدى ، دئىگىن ؛ اللە ونى
گو ئىدرمەيشدى ، سونرا اونلارى ئۆز خرافاتلاريندا ترك ائت تا ئۆز
اوپۇنلاريندا باتوب قالسىنلار . (٩١) و بو (قرآن) مبارك كتابدىز
كە نازل ائتدىك وقا باقى كتابلارى تصديق ائدىر تاسن مكە اھلىنى
واطرا فىندا اولانلارى (الله بىن غضبىندىن) قورخوداسان . اونلاركە
آخرتهايماقلارى وار ، قرآن ايمان گىزىرلر و اونلاركە نمازلارينا مراقب
و ماحفظ دىلر . (٩٢) ئالم راق اوکسدن كىمىدىز كەللەها يالان و افترا
نسبتى وئرە ؟ يادئىه كە منه وحى اولونور اوحالدا كەبىرزاد اونا وحى
اولمايدىب و هر كىم دئىه ؛ مندە الله نازل ائدىن كىمى (كتاب) نازل
ائدرم (ئۆزۈنە ظلم ائدىب) و اىگر گو ئەرسن او زمانىكە ئالملىر ، ئولوم
چىتىنلىكىنە دوشوبىلر و ملكلر اللرىن آچىپ اونلارا دئىپىرلر ؛ جانىز
چىخسىن بوغۇن سىز اونا گو ئەرەكەللە يارەسىن دەنا حق سو ئەزدىپ دىز
و اونون آياتىنин حقيىنە تىكىر ائدىرىدىز ، بىتر مجازات اولا جاقسىز
(اونلارين حالينا متأسىف اولارسان) (٩٣) سىز (قيامت گونوندە)
يالقوزاولان حالدا بىزىم حضورىمېزه گلرسىز ، ائىلدەكە اولىدە سىزى
خلق ائتمىشدىك و هرنەكە (مال و ثروت) سىزە وئرمىشىك ، ھامىسىن
ترك ائدىب و دالدا قويارسىز و سىزىن شفيع لر يېز كە خىال ائدىرىدىز
كەسىزە شفاعت اىدەجىلر ، گو ئەرونمىز اولارلار ، سىزىلە اونلارين آراسى
كىلىپ و سىزىن او باطل خىال لارىز محو اولوب آرادان گئدر . (٩٤) .

حقيقىندە اللەدر کە دانە وەستەتى (يىنر آراسىندا) يارىپ و گو، وَرَدِير، دىرىي موجودى ئولۇدىن وئولۇنى دىرىيدىن وجودە گىنلىرىر، بودىر سىزىن اللەپىز، پىس زەواچۇن حىدىن منحرف اولىورسۇر؟ (٩٥) اللەدركە صىخىلرى آچىلدىرۇ گئىمەنى استراحتا وچۇن مقرىب بۇردى، گونى و آسى حساب اولۇنۇش مداردا فرار وئرىدى بۇ (نظم و نظام) قدرتلى و بىلەن اللەپىن تقدىرىي و تدبىرىي دىرس. (٩٦) او اللەپى كە اولدىزلارى سېزە يول تاپماق اوچۇن قرار وئرىدى تاچۇلۇن و دربايس قارانلوقوندا اونلارىن وسیلهسىلە يول تاپاسىز، بىز آپاتىمىزى بىلە جماعت اوچۇن بىان ائتدىك. (٩٧) او اللەپى كە سېزى بىر نەسىن (آنا فارنىپىندا) وجودە گىنلىرى، پىس اوردا استقرار تاپىپ سونرا اوسى ترک ائدرسىز، بىز آپا تىمىزى آنلىيان جماعت اوچۇن بىان ائتدىك. (٩٨) او اللەپى كە گو، وَرَنْسى (يىنردىن) چىخارداق و اونلاردان (ساقىمىلى اگو، وَرَنْسەلەر كەبىر بىرىپىن اوسىنەپىئىلىمەش دانەلرى وار، خارج ائدك و خرماسىن گۈللىرىندا بىر بىرىپىنە سىخىلەمەش خرما سالخىملارى، وجودە گىنلىرىدەك و اوزوم باغلارى و زىتون و نار باغلارى كەبىر بىرىپىندا و حشىان و اوخشامىان يئميشلىرى وار، زمانىكە او باغلار مىبوه وئىريلر، اونلارا نوجەتىدىن و اوپۇن عملە گۈلمەكىنە باخىن كە اوندا اللەپىن قدرت نىسا سەطىئى ايمان اھلى اوچۇن آشكاردر. (٩٩) اونلار (مسركلر) اللە اوچۇن جىدىن سرىكلر قرار وئرىدىلر، بىر صورتىدەكە اونلارىن ھامىسىن اللە خلق ائدىپىدى و جەھل اوزىلە اونا اوعلان و قىر قاىل اولىدۇلار، پاك و مىزەدراللەما وزاددان كەمۆصف ائدىرلر. (١٠٠) گو، بىلەر و يىئرى يوخىدا وجودە گىتىرن اللەدر سئىجە اونا اولاد اولا بىلەر بىر صورتىدە كەما ونۇن جىتى يوخىدور و هەزادى او خلق ائدىپىدى و اللە هە شىئە عالىم و آكاھدىر. (١٠١)

بودر اللهين وصفى كهسيزین پرورد گاريزدیر، اوندان سوای هیچ معبود یو خدور، هر شیئی يارادان اللهدار، پس او نا عبادت ائدين، اللهه ر شیئه وکیل و صاحب اختیار دیر. (۱۰۲) گوئ زلر قادر دئیل لر اونی گوئ رهله، ولی او هامی گوئ زلری گوئ رور، او گوئ رونمَز الله تمام جزئیاتا کاملا "آکاهه دیر. (۱۰۳) (يابېغىمىرىدىگىن) آيدىن دليل لر بحیرت اوچون پرورد گاريز طرفىيندن سىزه گلدى، پس هر کيم حقى گوئ ردی ئوزن فعىندىر و هر کيم گوئ زئور تدى و گوئ رمدى اونون ضررىندىر و من سىزىن محافظىز دئيلم. (۱۰۴) و هابئله بىز تکرار ائدىرىك آيمىرى و دئىيرلىر كه سن اونلارى ئوزگەلردن درس آلىرسان، بىز اونلارى آنلىيان و بىلَن جماعت اوچون بيان ائدىرىك. (۱۰۵) هرنه كمپرورد گارين طرفىيندن سنه وحى اولور اوندان تبعیت ائت کمال اللهدان سوای آيرى بىرمعبود یو خدور و مشرک لردن او زد و ندر گىن. (۱۰۶) اگر الله ايسته سئيدي اونلارى شركدن ساخلا ردی بىز سنى اونلارا محافظ قرار وئرمەميشىك و سن اونلارا وکيل دئيلسىن. (۱۰۷) او كىلىرىن معبود لارينا كه اللهدان غير سىنه عبادت ائدىرلر، يامان و سوئ يوش دئمهين، اولميا اونلاردا عداوت و جهل دن اللها يامان دئيمىر، هابئله بىز هر امتىن عملين اونلار اوچون زينت وئرىك، سونرا اونلارين قايدا جاق يئرلىر پرورد گار طرفىندىر و اللها اونلارى ئوز عمل لريندىن آکاه ائده جك. (۱۰۸) اونلار اللهين آدينا محكم آنداي چىرلىر كه اگرا اونلارين ايسته دىكلرى آيت (معجزه و نشانه) گلده، حتماً او نا ايغان گتىرلر، دئگىن، تمام معجزه لر الله يانىندا دير (منيم اختيار يىدا دئيل) و سىز موئىنلر بىلمىرسىز كەمعجزه گلندىن سونرا اونلار گئنە ايغان گتىرمىيە جىكلر. (۱۰۹) بىزا اونلارين اورە كلىرىن و گوئ زلرین ايغان گتىرمىكن دوئندار يىكىندا اوچون اول دفعه او نا ايغان گتىر مەدىلر و اونلارى ئوز طغيانلاريندا (وداشقىنلاريندا) حىران قالىش حال داتك ائده رىك. (۱۱۰)

و اگر بىز ملکىرى اونلارا كۆندىرىنىڭ و ئولۇر اونلارىلىدە دانىشمالار
و هر شىئى اونلارين برابرىنىدە جمع ائدىك، گئنە ايمان گتىيرمۇلر، مگر
الله اىستىيە ولى اونلارين چوخى جىھەل ائدىرلر. (111) ھابىلمىز
ھر پىغمېرىن مقاپلىيىندا بىر عىّدە دشمن شىطان آدمىردن (تائىلان)
وجىن لردىن (تائىلەميان) قرار وئرىدىك كە ظاھرى گوئيچك و آلائىن
سوئازىردىن بىر بىرىيىنە دئىپىرلىر و اگر پروردىگارىن اىستەسىدى بوجور
اولغا زىدە، بونا گوئرە اونلارى ئوز تەھەت و يالانلارىنىدا تىرك قىل.
(112) تا او كىلىرىن اورەكلرى كەما خىرته اىغانلارى يوخدۇر اونلاراسارى
مېل تاپسىن و اونلارىن سوئازلىرىدە راضى اولوب و خوشحال اولسۇنلار
و هەرنەگىناه ايش اىستىرلىر، عمل ائتسىنلىر. (113) (دئگىن) آيامن
اللەدان غېرىسىنى، حاكم طلب ائدىم بىر صورتىدە كە اللەدر، قرآنى
سېزە نازل ائتدى كە هەزاد اوندا بىان اولوب و او كىلىرە كە كتاب
ۋەرمىشىك (بېھودىلر و مسيحيلر) بىلىرىلر كە بو قرآن پروردىگارىن
طەقىيىندىن سەنە حىلە نازل اولوب البتە سەن شىك و تردىد ائدەنلەردىن
اولغا گىن. (114) سنون پروردىگارىيۇين كلامى دوزلۇك و عدالتىلە
تىام اولدى، اللەھىن سوئازلىرىنى تبدىل و تغىیر وئرەن اولماز و او
ائىسىدىن و بىلەندر. (115) و اگر سەن يئراوزوندە اولان خلقىن
اکتىرىتىندىن (بېھودىلر، مسيحيلر و جاھللەردىن) تبعىت ائدەسەن،
اونلارنىڭ يەمۈلۈندان منحرف ائدەلر، اونلار باطل ئىن و گماندان
سوای بىر زادا تابع دئىيل لر و يالان دانىشماق اونلارىن پېشىلىرىدىر.
(116) سنون پروردىگارىن او كىلىرە كە اونون يەلۇندان چىخىپ و
يۇلسۇزا اولوبلا رآگاھدىر و ھابىلە او كىلىرە كەھدايت تاپىپىلار. (117)
اوزاددان (اوھىجانلارين ئىنىدىن) كە للەھىن آدى اونلارا ذكر اولوب،
صرف ائدىن اگر سىزىن اوندون آياتىنا ايمانىز وار. (118)

لە وچۇن اوزادردان صرف ائمیر سىر كەللەھىن آدى اوئلارا
ذىگر اولونوب ؟ بېرصورتىدە كەللە اوزادى كەسىزىن اوچۇن حرامدىر ،
حلالدان مفصلا " بىيان ائدىب ، مۇ ناچار قالان حالدا (اوئلارдан
صرف ائدەسىز) خلقىن چوخى هوئى نفسىدەن و جەھالتىن ضلالتە
دوشورلىر ، مسلما " سنون پروژگارىن حددەن چىخانلارى ياخشى تانىر .

(119) آشكار و گىزلىن گناھلارى ترك ائدىن چون اوکسلر كە گناها
مرتكب اوئورلار ، اوئون ماقابلىينىدە مجازات اولا جاقلار . (120) او
زادلارдан صرف ائتمەيin كەللەھىن آدى اوئلارا ذىگر اولمايدى ، بۇ
عمل گناھدىر ، شىادلاردى و سىتلارينا بىتر و سوسما ئىدىرىلر كە سىزىلە جىدا
باشلىالار ، اگرا اوئلاردا ، تبعىت ائدەسىز ، اوئلاركىمى مىشكى اوئرسىز .

(121) آيا اوکس كە (جەھالتىدە) ئولموشى و بىز اونى (ايمانىلە)
دىرىي ائدىب و هدايت نورى اوئا قرار و ئىرىك تاجماعت آراسىندا
(اوئون ايسيقىيندا باشى اوجا) يۈل گئىدە ، مەثلدە اوکس كىمىدىرىكە
قارانلوقدا قالىپ واوندان چىخا بىلەمە ؟ ھابئلە زىنت و ئىرىلمىش
اولدى كافىلرا اوچۇن اوئلارىن عمل لرى . (122) بىئلە جىيىكە بىز ھەر شەھەر
و دىياردا رئىس لرى قرار و ئىرىك ، اوئلار گناھ ايشلىرى مرتكب اولدولار
و جماعته كىك و وورد ولار (او حکومتلىر كە قدرت ، ثروت و رىاست
اختىارلا رىندا قرار و ئىرىك ولى اوئلار مغۇرۇر اولوب و او نعمتلىرىن
سو ئاستفادە ئىتدىلىر و خيانىتە مرتكب اولدولار) اما تىكىھ ئۆزلىرىنە
كىك گلىرىر و بىلەمېرىلر . (123) وقتىكە اوئلارىن ھدايتى اوچۇن آيە
نازىل اولدى ، دئدىلىر : بىز ھېچوقۇت ايمان گىتىرمىرىك تا اوزادىن مىڭلى
كە اللەھىن پىغمېرىلىرىنە و ئىرىلىپ (نازىل اولوب) بىزەدە و ئىرىلە ، اللە
ياخشى بىلىرى كە ئۆز رسالىتىن ھاردا قرار و ئىرسىن ، ئىزلىكلىكە اللە
يائىندان گناھكارلارا ذلىلىك يئتىشەجك و شىدتلى عذاب اوئلارىن
كىك وورماقلارى اوچۇن واردىر . (124) .

هەر كىسمەتىيەللە ئايىتىيەنەدىت ئادەتلىرىن اورەگىن سۈرەسلاما
آيدىن و آچىقاڭىز و هەركىمىي اىستىمەضلالتىد مەركائىدە اونۇن اورەگىن
ائىلمەندىگا ئادىركەمدئىھىن اىستىر قالخا گو ئىد، بودر كە اللەمەجىسىلىكى
او كىسلىرى قرار و ئىرەكمائىغان گىتىرمەزلىر . (۱۲۵) و بوسنۇن پروردەگارىيۇين
دوز يولىيدىر و بىز ئۆز آياتىمىزى او جماعت اوچۇن كە نصىحەت قبۇل
ائىندىيلر، مەفصلە "بىان ائتىدىك . (۱۲۶) اونلارا اوچۇن اللەھىن يانىندا
سلامت ئۆزى وار و اللە اونلارىن ولىسى دوستىدىر، اونا خاطر كە
ياخشى عمل صاحبىدىلر . (۱۲۷) اوگونى كە جمیع مخلوق محسور
اولارلار (خطاب اولار) اي جماعت جن (چوئل اھلى) سىز چوخلۇ
اسانلارى يولدان چىخا تىرىز و سىزىن تعداد تىرىز (مو من) انسانلاردان
چوخ اولدى، اونلارىن انسان دوستلارىنىدان دئىرلر: پروردەگارا، بىز
و اونلار بىر بىرىنچىن ضلالتىيندن استفادە مائتىدىك تا مقرر اولموش اجل
كلىب يېتىشىدى (خطاب اولار) جەنەمەن اودى سىزىن يئرىزدىر و
ھەميشەلىك اوردا قالا جاقسىز، مگر او زادى كەللەھا يىستىد، (يا پىغمەبر)
بىوحىقىتىر كەسنۇن پروردەگارىن حكىتلى وبىلەندر . (۱۲۸) بودر كە
بعضى ئالملرى بعضى ئالملره، عمل لرىنچىن برا بىرىنچە مسلط ائدەرىك .
(۱۲۹) اي جماعت جن و انس، آيا سىزىن ئۆزۈزىن سىزە پىغمەبرلر
گلەمدى كە منىم آياتىمى سىزىن اوچۇن بىان ائدەملر و سىزى بوجونلە
مواجە اولماقدان قورخودالار؟ اونلار دئىرلر: بىز ئۆز گناھىمىزە
شەدات و ئىرىرىك، دنیا ياشاپىشى اونلارى مغۇرۇر و آل ائتىدى و ئۆز
علیمەرىنچە شەدات و ئىرلر كە كافرىدىلر . (۱۳۰) بودور كە سەنۇن
پروردەگارىن ھېچ شەھر و دىيارىن اھالىسىن ئەلمىلە ھلاك ائتمەز بىر
حالدا كە اونلارىن اھالىسى غۇلتە ياشىپەلار (قبلا " اونلارىن ھەدايتى
اوچۇن پىغمەبر گوئىندرى) . (۱۳۱)

و هرگئىن ئەملىيەت كۈرە درجه و مفامى وار و سون پروردگارىن اونلارىن اعمالىيەدان غافل دئىيل . (۱۳۲) و سون پروردگارىن غنى و رحمت صاحبىدىر (اي گاھكارلار) اگر الله ايستىه سىزىن ھامىيىزى آرادان آپارى و سىزىن يئرىزە هر كىمى اىستەسە وجودە گتىرر ائىلەكە سىزى آپرى قومون نسلىيەن وجودە گتىردى . (۱۳۳) او زادى يكمسىزە وعدە اولونور ، حىما گلېپ يئتىشەجك و سىز قادر دئىل سىز اونون قاباغىن آلا سىز . (۱۳۴) دئىگىن ؛ اي جماعت (جاھل) سىز ھونە باجاريرسىز و امكانىيىدا وار (كفر و عداوتدە) عمل ائدىن ، مەندە ئۆز تكىيفىمە عمل ائدىرم ، اما گلەجكە بىلە جىكسىز كە آخرت ائۋى كىمە تعلقى وار و مسلما " ئەلمانلىرىنچات تاپمياجاقلار . (۱۳۵) مشركىلر اكىن مەحصولاتىيەدان و دۆرەت آياقلى حيواناتىدان بىرسىھم اللما و چون قرار وئریب ، ئۆز باطل خىاللارىندا دئىيلر : بۇ قىمت اللەھىن كىدىر و او قىمت بىزىم مەبودلارىن كىدىر ، او قىمت كە مەبودلارىن كىدى اللەھا يئتىشەزدى ولسى بوقىمت كە اللەھىن كىدى مەبودلارا يئتىشەزدى ، اونلار نەقدر پىس و قولاي قضاوت ائدىرىدىلر ؟ (۱۳۶) بۇنا گۈره اونلارىن مەبودلارى اولاد ئولدورمگى چوخونون نظرىيندە ياخشى عمل جلوه وئرىدى و آخردا اونلارى ھلاكتە سالىب و دىيئلىرىنده (بُىيۈگ) اشتباها سالدى و اگر الله ايستەسئىدى او جور ائتمەزدىلر ، بودر كە اونلارى ئۆز تېھمت و يالانلارىندا ترك ائتىگىن . (۱۳۷)

و او آدمىردىن سواي كەبىزايىتى يېك، او نلارىن ائىيندن گىرك يئمىدلر، او نلارىن باطل خىاللارينا گو، رەبعضى دۋرت اياقلى حيوانلارامىنىڭ، حرامدىر و او نلارىن باشىن كىندە اللەھىن آدىن گىتىرمىرىدىلر واللەھا افترا و يالان نسبتى و ئىرىدىلر (و دئىيردىلر : بونلاراللەھىن حكمىدر) او نلار، يالان دانىشماقلا رينا گو، رە برک كىفر گو، رە جىڭلر . (۱۳۸) و دئىلىر : بوجىواناتىن قارنىندا او لان بىزىم كىشى لرىمىزە اختصاصى وار و آروادلارىمىزا حرام او لوبدى اما اىگر ئولى اولسا كىشى و آرواد، او ندا شىرىك او لارلار، او نلار بو باطل توصىفلىرىلە تئزلىكىلە ۋۇز جزالارينا يئتىشە جىڭلر البتە اللە حكمتلى و بىلەندر . (۱۳۹) او كىسلر كەئۇزا ولادىن سفيهلىك و جاھللىك اىيلە ئولدوردىلر، زيانكارا ولدولار و اللە وئەن روزى دان محروم، چۈنکە اللەھا افترا و يالان نسبتى و ئىرىدىلر، برک ضلالتە دوشوب و هدايت تاپمادىلار . (۱۴۰) او اللە كە سىزىن او چون آغا جلى با غلار و بستانلار و خرما آغا جلارى و أكىن لر كە جور بجور مەحصول و ئىرىلىر و زىتون و نار و بىر بىرىنچىن زر يئتىشىر صرف ائدىن و فقيرلىرىن حقىن (زكاتىن) بىچىن و قىنى و ئىرىن و اسراف ائتمەن كە اللە إسراف ائدىنلىرى دوست نوتخاز . (۱۴۱) و بعضى حيواناتدان يوک چىڭك و سوارلىق او چون استفادە ائدىن و او زاددان كە اللە سىزە روزى قرار و ئىرىب صرف ائدىن و شىطانىن خطرلى قىملىرىنندىن تبعىت ائتمەن كە او سىزىن آشكارا داشنىزدىر . (۱۴۲) .

سکر جفت حیوان، قویوندان ایکی جفت و گئچیدن ایکی جفت

حلال اولوب، دئگینن؛ آيا اونلارین اركىلرى حرام اولوبدى يا
ديشى لرى يا اونلارين قارنىنداكىلاو؟ دليل قطعى نشان وئرين اگر
سيزد وغى دئييرسىز. (١٤٣) و دوهدن ایکى جفت و قره مالدان ایکى
جفت حلال اولوب، دئگینن؛ آيا اونلارين اركىلرى حرام اولوبدى
يا ديشى لرى يا اونلارين قارنىنداكىلار؟ آيا اوندا كەللە بو امرە
توصىھا ئەدىيەردى، سىزاونا شاھد وناظرىدىز؟ ئالم راقا اوکىدىن كىمدىر
كەللە رافترا و يالان نسبتى وئرە تا ئوزجاھللىگىلە خلقى يولدان
چىخاردا؟ البتە اللە ئالم جماعتى هيچوقۇت ھدايت ائتمىز. (١٤٤)
(يا پېغمەبر) دئگینن؛ او حکام كە مەھ وھى اولوب، اوندا حرام بىر زاد
غذا يئىن لر اوچۇن تاپمىرام، مگر مردار أتى يا تو كولموش قان يا
دونقۇز أتى اولا، كە ھامىسى نجىدىر يا او حيوانلىكى باشىن كىسىدە

غىراللهين آدى اونا ذكر اولونا، اما اگر بىرئفر ناچار حالدا اونلار دان
صرف ائده بىر صورتىدە كە اللهين امرىيندن چىخما و حدەن آرتىق
صرف ائتمىھ (الله با غىشلار) البتە الله با غىشليان و رحمائىندىر.
(١٤٥) و يېمودىلرە (بىرپارچا) دېرناقلى حيوانلارين أتىن و قره مال
و قويونون پىھلىرىن حرام ائتدىك، او پىھلەردىن سواى كە حيوانىن دالىنا
يا با غىرساقلارينا يا سوموكلىرىن يا پېشمەش اولا، چون اونلار ظلم
ائتدىلر، بىز بونوچا اونلارى مجازات ائلمەدىك، البتە بىز دوز دانىشان
و دوز عمل ائد منىك. (١٤٦)

(يا پيغمبر) اگر سنى تکذيب آئد مل، اونلارا دئكين. سيزين

پرورد گاريزنهايت سيز رحمت صاحب يدير، ولی مجرم و گناهكار جماعتين
مجازاتيندان صرف نظر ائتميه جك. (۱۴۷) مشرکلر دئديلر: اگر الله
ايسته سئيدى نه بيز و نه با بالاري ميز مشرک اولما زيديق و بير زادى
ئوزوميزه حرام ائتمز يديك، اونلار دان قاباق كيلرده (پيغمبرلري)
تكذيب ائتديلر تابيزيم عذر ايميزين طعمن داد ديلار، دئكين. آيا
سيزين بو سوء زلريزه قاطع دليليز وار تاگو سره سيز؟ يوخسا سيز تبعيت
ائتمير سيز مگر باطل خيال لار دان و دانيشمير سيز مگر بالان سوء زلر.
(۱۴۸) (يا پيغمبر) دئكين: حجت بالغه (بُيُوك دليل) اللما و چون دور.

اگرمشىتى علاقىدا پسا، سيزين هامىزى (جمرا") هدايت ائدر. (۱۴۹)
دئكين: ئوز شاهدلىرىزى كەدىئير سيز: اللە بونى، اونى حرام ائدىپدى،
كىريين اگراونلار (يالاندان) شهادت وئرهلر، سى اونلار يله شهادت
ۋئرمە و اونلار ين هوای نىسلرىندان تبعيت ائتمە كەما و نلار للهين آياتىنى
تكذيب ائدىلر و آخرتە ايمان گىريمىيلر و ئوز پرورد گارلا رينا شريك
قرار وئيريلر. (۱۵۰) دئكين: ايستير سيز تا او زادى كە پرورد گاريز
سيزه حرام ائدىپدى، بيان ائدىم؟ هېچ زادى اونا شريك قرار
ۋئرمەين (نەعقيىد مە و نە عىلەدە) آتا و آنازا ياخشىلىق و احسان
ائدىن، اولادىزى فقر و يوخسوللوقا گۈرئولدور مەين، سيزه و اونلارا
بىز روزى وئيرىك، پيس و قبيح ايشلەر ياخىن دوشمىين، آشكاردا
ولا ياكىزلىنىدە، آدم ئولدور مەين كە الله قتل نفسى حرام ائدىپدى
مەرقىيولوندا (قصاص حكمىلە) بونلار در كە الله سيزه سفارش ائدىر،
ولا كە سيز عاقلانە فكر ائدىب و عمل ائدە سيز. (۱۵۱).